

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Α΄ ΕΚΔΟΣΗΣ

I. Κυρίαρχος στόχος του παρόντος πονήματος υπήρξε η συστηματική επεξεργασία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, με τρόπο που να παρέχονται κατανοητές συνοπτικές απαντήσεις στα ερωτήματα που αναφύονται κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή του σε ένα σύννηθες φάσμα της καθημερινότητας, με σεβασμό στην εσωτερική δομή του συνόλου, αλλά και των κατ'ιδίαν διατάξεών του. Το έργο υπήρξε προϊόν συνεργασίας των δύο συγγραφέων, οι οποίοι προσπάθησαν να αποδώσουν τα νοήματα της γλώσσας κατά τρόπο κατανοητό και στους νομικούς της νεότερης γενιάς.

II. Η νομική επιστήμη έχει ως αντικείμενό της τη δημιουργία μιας κατάλληλης θεωρητικής-μεθοδολογικής βάσης για την ορθότερη ερμηνεία και διάπλωση των κανόνων του Δικαίου, καθώς και την πρακτική τους εφαρμογή. Όπως είναι γνωστό, σε όλες τις επιστήμες και στη νομική συνεπώς, εργαζόμαστε με θεωρίες, με απαγωγικά συστήματα, μεταβαίνοντας από το γενικό και αφηρημένο στο ειδικό. Έτσι, όπως παρατηρεί ο Porper, μια θεωρία δεν είναι παρά μια απόπειρα επίλυσης ενός επιστημονικού προβλήματος, η οποία όμως μπορεί να υποβληθεί σε ορθολογική κριτική, βάσει των συμπερασμάτων της. Στο χώρο του κλάδου της Πολιτικής Δικονομίας της νομικής επιστήμης δεν είναι λίγες οι θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί και μάλιστα με αντίρροπα προς άλληλες πολλές φορές συμπεράσματα και ως εκ τούτου η εφαρμογή τους δεν οδηγεί σε συνολική και γενικά αποδεκτή επαλήθευση ή απόρριψη λύσεων μονοδρομικής ορθότητας. Παρόλα όμως αυτά, μια λελογισμένη χρήση των συμπερασμάτων των θεωριών παρέχει σημαντικά κριτήρια ελέγχου της ορθότητας των επιστημονικών προτάσεων. Με την έννοια αυτή προσεγγίσαμε με μεγάλο σεβασμό τα πονήματα των θεωρητικών της Πολιτικής Δικονομίας, παλιότερων και σύγχρονων, ώστε να μπορεί ο αναγνώστης να πληροφορηθεί grosso modo τους προβληματισμούς του στοχασμού τους, ιδίως όπου η νομολογία δεν είναι σταθερή ή βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο διάπλωσης ή διαφαίνεται η ωρίμανση συνθηκών μεταβολής της.

III. Μεγάλο βάρος δόθηκε στην επεξεργασμένη παράθεση της πλέον πρόσφατης νομολογίας των δικαστηρίων (όσων έχουν δημοσιευθεί σε νομικά περιοδικά σε κάποιο βάθος χρόνου, αλλά και στην ΤΝΠ του ΔΣΑ «ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ»). Σε ζητήματα που θεωρούνται «ερμηνευτικά κλειστά», παραθέτουμε απλώς την πλέον πρόσφατη νομολογία, πολλάκις με την ένδειξη παγ νμλγ (πάγια νομολογία). Παρόλο που η ασφάλεια του δικαίου επιβάλλει την κατά σταθερό τρόπο ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων του δικαίου, φρονούμε ότι, όταν η διεργασία του κοινωνικού γίνεσθαι επιβάλλει τούτο, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί και η μεταβολή των ερμηνευτικών μας προσεγγίσεων και συμπερασμάτων.

IV. Η συνοπτικότητα του έργου, που στοχεύει στη δυνατότητα της ευχερούς χρήσης του, οδήγησε στην ανάγκη συμπύκνωσης του νοήματος, που αποτελεί μια φοβερά δύσκολη νοητική διεργασία, με ελλοχεύοντα τον κίνδυνο αμφισημίας ή και πολυσημίας· σε τέτοιες περιπτώσεις είναι χρήσιμη για τον αναγνώστη η προσδρομή στην παραπεμπόμενη βιβλιογραφία και νομολογία, αλλά και η αυτοτελής από αυτόν έρευνα πέραν των παραπομπών του έργου.

V. Κατά την τριετή χρονική διαδρομή της συγγραφής του παρόντος πονήματος, πολύ μεγάλες δυσχέρειες αντιμετωπίσαμε από τις διαρκείς παρεμβάσεις ενός αμφίθυμου νομοθέτη που με τις τροποποιήσεις επί τροποποιήσεων (που πολλές διατάξεις αποτελούν απλώς «αρνητική φωτογραφία» μια προηγούμενης τροποποίησης) ζει με τη διαρκή ψευδαίσθηση ότι έτσι «επιταχύνονται» οι διαδικασίες, στην ουσία ουδέν πράττει παρά να προσθέτει και προβλήματα μεταβατικού δικαίου. Ομολογούμε ότι μετά και τις τροποποιήσεις των ν. 3913/2011 και 4055/2012, καθώς και του τελευταίου ν. 4072/2012, δεν μπορεί κανένας να εγγυηθεί με ασφάλεια τι ισχύει σε κάθε συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Ο εφαρμοστής του νόμου πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός και κάθε φορά να επαληθεύει και από μόνος του το σημείο αυτό

VI. Τέλος, οφείλουμε να υπενθυμίσουμε στους αναγνώστες του παρόντος πονήματος ότι «το

Πρόλογος

ουσιαστικό δίκαιο αποτελεί την ιατρική Επιστήμη, ενώ το δικονομικό τον κανονισμό του Νοσοκομείου». Έτσι, αν η ιατρική Επιστήμη επιτρέπει την επιβίωση του ασθενούς, μια «τυπολατρική» εφαρμογή του κανονισμού, ας μην οδηγήσει στο θάνατο αυτού, δηλ. εν προκειμένω σε μια ημαρτημένη κατ'ουσίαν απόφαση.

Χολαργός Μάρτιος 2012

Μιχαήλ Πολυκ. Μαργαρίτης
Αρεοπαγίτης ε.τ.

Άντα Μιχ. Μαργαρίτη
δικηγόρος παρ' εφέταις

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Β' ΕΚΔΟΣΗΣ

Οι εκτεταμένες παρεμβάσεις του νομοθέτη στο κείμενο του ΚΠολΔ κατέστησαν την Α' έκδοση του παρόντος έργου εκτός χρόνου και μη αξιόπιστο εργαλείο για την ερμηνεία και εφαρμογή του Δικονομικού Δικαίου.

Συγκεκριμένα, από την πρώτη μας έκδοση αντικαταστάθηκαν ή τροποποιήθηκαν 329 άρθρα του ΚΠολΔ, ήτοι το 31,2% του συνόλου τους. Αν όμως ληφθεί υπόψη και η εγγενής αλληλοδιάδραση των διατάξεων, η εν λόγω εκτεταμένη τροποποίηση λειτούργησε σε συνθήκες domino effect και συνεπώς επηρέασε την ερμηνεία και εφαρμογή και των πλείστων από τις λοιπές διατάξεις, έστω και αν αυτές δεν θίχτηκαν άμεσα από το νομοθέτη.

Αλλά και περαιτέρω, η διαδρομή του χρόνου, ήτοι μιας ολόκληρης εξαετίας από την προηγούμενη έκδοση, κατά τη διάρκεια της οποίας η νομολογία και η Επιστήμη επιχείρησαν νέα βήματα, κατάστησε αναγκαία μια εξ ολοκλήρου αναθεώρηση του κειμένου της πρώτης μας έκδοσης.

Με την ελπίδα ότι θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για τους μελετητές και εφαρμοστές του δικονομικού δικαίου, επιχειρούμε μια νέα προσπάθεια και πιστεύουμε ότι και αυτή θα βρει ανάλογη ανταπόκριση εκ μέρους του νομικού κόσμου.

Κλείνοντας, εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας προς τον εκδότη μας κ. Πάνο Σάκκουλα και τους άξιους συνεργάτες του, που κατέστησαν εφικτή την πραγματοποίηση της παρούσας έκδοσης.

Χολαργός 1.6.2018

Μιχαήλ Πολυκ. Μαργαρίτης
Άντα Μαργαρίτη-Καρνέζη

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Α. Γενικά. Οι κοινωνικοί συνήθως συμμορφώνονται εκούσια προς τις επιταγές της έννομης τάξης. Η μη συμμόρφωσή τους και οι εντεύθεν έριδες δεν οφείλονται πάντα σε δυστροπία, αλλά πολλάκις σε νομική, αλλά και πραγματική αβεβαιότητα. Αν η έριδα δεν αρθεί εκούσια από τους ίδιους, αναφύεται η ανάγκη παρέμβασης τρίτου. Ήδη οι ανθρώπινες κοινωνίες έχουν υπερβεί τις εποχές της αυτοδικίας και έχουν εναποθέσει την επίλυση των διαφορών τους σε όργανα θεσπισμένα από την κρατική εξουσία: τα δικαστήρια. Η έννομη τάξη έχει στη διάθεση των προσώπων προς τούτο κανόνες που ρυθμίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, καθώς και αντίστοιχους κανόνες που καθορίζουν τα όργανα και τη διαδικασία επίλυσης των διαφορών τους. Ο Πίνδαρος (ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΚΟΡΙΝΘΙΩΙ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΩΙ ΚΑΙ ΠΕΝΤΑΘΛΩΙ, στοιχ. 6-9) θεωρεί ευτυχημένη την πόλη εκείνη εντός της οποίας κατοικούν η «Θέμις» και οι τρεις θυγατέρες της, η «Ευνομία», η «Δίκη» και η «Ειρήνη» (*Ἐν τῇ γὰρ Εὐνομία ναίει, κασίγνηται τε, βᾶθρον πολιῶν ἀσφαλές, Δίκα καὶ ὁμότροφος Εἰρήνη*).

2. Β. «Ουσιαστικό» και «δικονομικό» δίκαιο. Οι κανόνες δικαίου που ρυθμίζουν τις βιοτικές σχέσεις, την κτήση των δικαιωμάτων και τη γένεση των υποχρεώσεων και επιβάλλουν κυρώσεις για την μη τήρηση αυτών, αποτελούν κανόνες ουσιαστικού δικαίου και είναι ενταγμένοι, στον Αστικό Κώδικα, τον Εμπορικό Νόμο κ.λπ. ενώ, οι κανόνες δικαίου που καθορίζουν τον τρόπο, τα όργανα και τη μορφή της ένδικης προστασίας, αποτελούν κανόνες του δικονομικού δικαίου και είναι ενταγμένοι, κυρίως, στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (πρβλ. περί τούτων ΑΠ 225, 582, 608, 934, 1070/08 ΤΝΠ ΔΣΑ, παγ. νμλγ.). Αντίστοιχη είναι και η κατάταξη των ποινικών κανόνων στον Ποινικό Κώδικα (και ειδικούς ποινικούς νόμους και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Το δικονομικό δίκαιο διακρίνεται για την τυπικότητα και αυστηρότητα των κανόνων του. Ο Jhering είχε υποστηρίξει ότι «ο τύπος είναι ο ορκισμένος εχθρός της αυθαιρέσας, ο δίδυμος αδελφός της ελευθερίας» (βλ. Νίκα ΕγγΠολΔικ 2016 σ. 7). Θα πρέπει όμως να αποφεύγεται η τυπολατρική τους αντιμετώπιση τόσο από το νομοθέτη, όσο και από το δικαστή, ώστε να μην καλύπτεται κάτω από ανώφελους και υπερβολικά αυστηρούς τύπους κάποιας μορφής «στραγγαλισμός» της ουσιαστικής δικαιοσύνης, οπότε μπορεί να παραβιαστεί το άρθρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ για τη διασφάλιση μιας δίκαιης δίκης (ΕΔΔΑ: Akdivar κ.λπ. κατά Τουρκίας, απόφ. της 16.9.96· Labergère κατά Γαλλίας, απόφ. της 26.9.06· Walchli κατά Γαλλίας, απόφ. της 26.7.07· Αναστασάκος κ.λπ. κατά Ελλάδος, απόφ. της 3.5.11· Brincat κ.λπ. κατά Μάλτας, απόφ. της 24.7.14).

3. Γ. Πηγές του δικονομικού δικαίου. Πέραν του ΚΠολΔ (ανωτ. αρ. 4), πηγές του δικονομικού δικαίου αποτελούν και ο **Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών** (ν. 1756/1988), οι πολυάριθμες **Διεθνείς Συμβάσεις**, όπως η ΕΣΔΑ, η Συμββρυξ (κυρ. ν. 1814/1988), η Συμβλουργάνο (κυρ. ν. 2460/1997), η ΣυμβΧαγ (κυρ. ν. 1334/1983) κ.λπ. αναφερόμενες στα κατ'ιδίαν άρθρα. Επίσης, πηγή αποτελεί και το **Σύνταγμα**, ιδίως άρθρ. 8 παρ. 1, 20 παρ. 1 (αξίωση δικαστικής προστασίας), 87-100 (συγκρότηση κ.λπ. των δικαστηρίων), 4 παρ. 1 και 109 παρ. 1 (ισοπλία των διαδίκων), καλόπιστης διεξαγωγής της δίκης (άρθρ. 25 παρ. 3), δικαίωμα ακρόασης (άρθρ. 20 παρ. 2 και 110 παρ. 2), δικαστικής ανεξαρτησίας (άρθρ. 87 παρ. 1, 2), του φυσικού δικαστή (Συντ 8 παρ. 1 και άρθρ. 109 παρ. 1 παρόντος κώδικα).

4. Αλλά και το **κοινοτικό δίκαιο** δραστηριοποιήθηκε σε μια προσπάθεια ενοποίησης του διεθνούς δικονομικού δικαίου, ιδίως μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (άρθρ. 65). Εντεύθεν απέρρευσαν ο Καν 1347/00 «για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και σε διαφορές γονικής μέριμνας», ο Καν 1348/00 «περί επιδόσεων και κοινοποιήσεων στα κράτη μέλη δικαστικών και εξώδικων πράξεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις», ο Καν 44/01 «για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις», ο Καν 1206/01 «για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων», ο οποίος αντικατ. από τον Καν 1215/2012 (ΚανΒρυξ Ια) και ο Καν 1393/2007 για τις επιδόσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ που κατάρτησε τον Καν 1348/2000 από 13.11.2008. Ο Καν 1348/2008 ισχύει για τις επιδόσεις και κοινοποιήσεις μεταξύ των

κρατών μελών της ΕΕ, πλην της Δανίας, για αστικές και εμπορικές υποθέσεις και υπερισχύει κάθε άλλης διμερούς ή πολυμερούς συμβάσεως (βλ. το πλήρες κείμενο του Καν αυτού, Νίκα, Ευρωπαϊκό Δικονομικό Διεθνές Δίκαιο 2008 σ. 645). Πρόσφατα δε εκδόθηκαν: ο Καν 655/2014 για την προσωρινή κατάσχεση τραπεζικών λογαριασμών και ο Καν 848/2015 για διαδικασίες αφερεγγυότητας.

5. Κατά τα λοιπά ο δικαστής εφαρμόζει το εθνικό του δίκαιο. Πρέπει να παρατηρηθεί όμως ότι λόγω της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου έναντι του εθνικού, πολλές φορές το ΔΕΚ (ήδη ΔΕΕ) έκρινε ανίσχυρους εθνικούς δικονομικούς κανόνες, όταν εισάγουν διακρίσεις σε βάρος υπηκόων άλλων κρατών (βλ. αναλυτ. Νίκα ΠολΔικ Ι σ. 36 επ., όπου και νμλγ).

6. Δ. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας. Γενικά. Με την πάροδο του χρόνου, το δικονομικό δίκαιο (βλ. ανωτ. αρ. 2) αυτονομήθηκε έναντι του ουσιαστικού δικαίου και αποτέλεσε ιδιαίτερο κλάδο, την Πολιτική Δικονομία, η οποία εκφράζει το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν την οργάνωση και την απονομή της δικαιοσύνης στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου (Νίκα ΠολΔικ Ι σ. 6). Οι δικονομικοί κανόνες είναι δημοσίου δικαίου και διακρίνονται για την «τυπικότητα» και αυστηρότητά τους και έχουν ως στόχο τον αποκλεισμό της δικαστικής αυθαιρεσίας και εξασφαλίζουν την ίση και ομοιόμορφη προστασία των δικαιωμάτων (Μητσόπουλος Δ 1970.19). Δεν θα πρέπει όμως οι εν λόγω ιδιότητες να εκληφθούν ότι την καθιστούν την Πολιτική Δικονομία δίκαιο τυπολατρικό (βλ. αποφ. του ΕΔΔΑ που πολλακίς έχει ψέξει τα ελληνικά δικαστήρια για τυπολατρικές προσεγγίσεις, στα σχόλια των κατ' ιδίαν άρθρων). Σε επίμετρο, δεν πρέπει να ξεχνούμε τη ρήση, ότι το ουσιαστικό δίκαιο προσομοιάζει με την «ιατρική επιστήμη», ενώ η δικονομία με τον «κανονισμό του νοσοκομείου» και επομένως, όπου η ιατρική επιστήμη επιτρέπει την επιβίωση του ασθενούς, δεν θα πρέπει ο κανονισμός του νοσοκομείου να την αποκλείει.

7. Ιστορική προσέγγιση. Ο πρώτος κώδικας του νεοπαγούς Ελληνικού Κράτους υπήρξε η «Πολιτική Δικονομία» του 1835 έργο του Βαυαρού μέλους της τριμελούς Αντιβασιλείας του Όθωνα Maurer που εφαρμόσθηκε επί 133 έτη, έως το έτος 1968 που εισήχθη από το καθεστώς της 21^{ης} Απριλίου (αρχικά ο α. ν. 44/1967, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, και μετά από τροποποιήσεις το ν. δ. 958/1971, κωδ. β. δ. 657/1971). Υπό το επικοινωνιακό πρόσχημα της «επιτάχυνσης» των διαδικασιών υπήρξαν μέχρι σήμερα περισσότερες από 30 νομοθετικές παρεμβάσεις, μερικές φορές παλίνδρομης φύσης, ώστε ενίοτε η επόμενη παρέμβαση του νομοθέτη να αποτελεί την αρνητική φωτογραφία της προηγούμενης, με αποτέλεσμα η «ασθενής» και εξ άλλων λόγων αναποτελεσματική δικαιοσύνη να ταλαιπωρείται επί πλέον και με «μεταβατικούς» κανόνες δικαίου. Ζηλωτές της νομοθετικής δόξας του Αυτοκράτορα Λέοντος του Σοφού, μερικοί Υπουργοί συνέστησαν «νομοπαρασκευαστικές επιτροπές», οι οποίες σε ταχύτατο χρόνο και ως επί το πλείστον με την προχειρότητα της ελλοχεύουσας ελλειπτικής γνώσης του αντικειμένου, χωρίς καμιά αντίσταση, περνούσαν από τη Βουλή νομοθετήματα που οδήγησαν τη δικαιοσύνη στην τυπολατρικότητα και βραδύτητα που όλοι σήμερα ψέγουν. Δεν θα μπορούσε άλλωστε και η δικαιοσύνη να εξαιρεθεί από τις πολιτικά εμφυτευθείσες γενικές παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας. Αναφέρονται σε κάθε άρθρο του Κώδικα οι επανειλημμένες τροποποιήσεις του με νεότερους νόμους. Κάθε νεότερος δικονομικός νόμος, με τη φιλοδοξία των συντασσόντων να επιλύουν ορισμένα ζητήματα, ιδίως βραδυπορείας της απονομής της Δικαιοσύνης, δημιουργούσαν νέα ζητήματα που έχουν οδηγήσει σε πλήρη αρνησιδικία (επτά έτη κατά μέσον όρο για να επιλυθεί τελειωτικά μια μέσης σπουδαιότητας διαφορά).

8. Διάρθρωση της ύλης του ΚΠολΔ. Απαρτίζεται από 8 βιβλία. Το πρώτο βιβλίο «Γενικές διατάξεις» (άρθρ. 1-207) περιέχει δικονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται, εκτός εξαιρέσεων, σε όλα τα είδη δικαιοδοσίας, σε όλες τις διαδικασίες και σε όλα τα δικαιοδοτικά στάδια. Το δεύτερο βιβλίο «Διαδικασία ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων» (άρθρ. 208-494), αναφέρεται στη διαδικασία του πρώτου βαθμού κ.λπ. Το τρίτο βιβλίο «Ενδικά μέσα και ανακοπές» (άρθρ. 495-590) αφορά την αντίστοιχη ύλη του ελέγχου των αποφάσεων. Το τέταρτο βιβλίο «Ειδικές διαδικασίες» (άρθρ. 591-645) αφορά τις διαδικασίες που αποκλίνουν από την τακτική διαδικασία, όπως οικογενειακές, διαφορές, εργατικές διαφορές κ.λπ. Το πέμπτο βιβλίο «Ασφαλιστικά μέτρα» (άρθρ. 682-738) αναφέρεται στη διαδικασία της προσωρινής δικαστικής προστασίας. Το έκτο βιβλίο «Διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας» (άρθρ. 739-866) αναφέρεται στην εν λόγω διαδικασία. Το έβδομο βιβλίο «Διαιτησία» (άρθρ. 867-903) ρυθμίζει τη διαιτητική διαδικασία. Και το έβδομο βιβλίο «Αναγκαστική εκτέλεση» (άρθρ. 904-1054) ρυθμίζει το εν λόγω αντικείμενο.

Γενική εισαγωγή

9. Θεμελιώδεις αρχές στον ΚΠολΔ. Στον ΚΠολΔ οι θεμελιώδεις αρχές καθιερώνονται κατά βάση με τα άρθρ. 100-106, αλλά και από άλλες διατάξεις, όπως τα άρθρ. 269, 340. Τέτοιες θεωρούνται: η αρχή της διάθεσης (βλ. άρθρ. 106), της συζήτησης και εν μέρει της ανάκρισης (βλ. άρθρ. 106), της προώθησης της δίκης με πρωτοβουλία των διαδίκων (βλ. άρθρ. 108), της συγκέντρωσης (βλ. άρθρ. 237), του νόμιμου δικαστή (βλ. άρθρ. 109), της ισότητας των διαδίκων (βλ. άρθρ. 110), της προφορικής και έγγραφης διεξαγωγής της δίκης (βλ. άρθρ. 115, 215, 237), της δημοσιότητας της δίκης (άρθρ. 112-114), της τήρησης προδικασίας (βλ. άρθρ. 111, 112), της εκατέρωθεν ακρόασης (βλ. άρθρ. 110) και της καλόπιστης διεξαγωγής της δίκης (βλ. άρθρ. 116).

10. Ε. Οι κανόνες ερμηνείας του δικονομικού δικαίου. Η ερμηνεία των δικονομικών νόμων ακολουθεί τους γενικούς κανόνες της Μεθοδολογίας του Δικαίου και ιδίως αυτούς που εφαρμόζονται γενικά στο Αστικό Δίκαιο. Κατ' αρχήν, η σαφής διατύπωση του νόμου και συναγωγή του νοήματος αυτού, αποτελεί όριο στην ερμηνεία (BGH NJW 94, 591· RR 90, 256). Ο εφαρμοστής του δικαίου προσανατολίζεται αρχικά στη γραμματική διατύπωση του κανόνα (βλ. Νίκα ΕγγΠολΔικ 2016 σ. 8). Υπέρτατος κανόνας είναι αυτός του Κράτους Δικαίου και η ερμηνεία των κανόνων δικαίου πρέπει να είναι προσανατολισμένη στη συμφωνία τους με το Σύνταγμα (BVerfG RR 00, 1310), οπότε και οι κανόνες που έχουν σαφώς διατυπωθεί μπορούν να τύχουν ερμηνείας σύμφωνα με το Σύνταγμα, αν αυτό οδηγεί σε εξ ίσου σαφή ερμηνεία (BVerfG 89, 38). Επίσης τα δικαστήρια έχουν την υποχρέωση να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο σύμφωνα με το κοινοτικό, ακόμη και προς τις Οδηγ (ΟΛΑΠ 11/13 ΝοΒ 2013.1887· ΑΠ 858/14, 534/11 ΤΝΠ ΔΣΑ). Ιδιαίτερα σημαντικό είναι και το νομοπαρασκευαστικό υλικό (ΑιτΕκθ, συζητήσεις στη Βουλή κ.λπ.) που σε κάθε περίπτωση δεν δεσμεύει τον ερμηνευτή· έχει πληροφοριακή σημασία μόνο σχετικά με το ιστορικό θέσπισης του κανόνα και για τις προθέσεις και σκοπούς του δημιουργού του νόμου, πράγμα όμως που μέσω των μεταβολών της διαδρομής του χρόνου, μπορεί να προσδώσει στο νόμο ένα διαφορετικό νοηματικό περιεχόμενο (Hartmann σε Baumbach/Lauterbach ZPO, Einleitung No 42).

11. Κάθε ερμηνεία πρέπει στη συνολικότητά της να είναι προσανατολισμένη στην έννοια και το σκοπό του νόμου, προς επίτευξη μέσω αυτού μιας εκλογικευμένης και σκόπιμης ρύθμισης της έννομης σχέσης. Το δικονομικό δίκαιο είναι δίκαιο σκοπιμότητας· όμως δεν πρέπει να αποτελεί το ίδιο αυτοσκοπό (BGH 105, 201). Ο ερμηνευτής στοχεύει προς την «αντικειμενικοποιημένη» και όχι την «υποκειμενική» βούληση του νομοθέτη (BVerfG 67, 250· BGH NJW 93, 2542). Πρέπει να τύχει προσοχής ότι σκοπός της πολιτικής δίκης είναι η πραγμάτωση του ουσιαστικού δικαίου. Έτσι, κατά την ερμηνεία των κανόνων του δικονομικού δικαίου να λαμβάνεται υπόψη και η «ασφάλεια του δικαίου», η οποία αρχή υπηρετεί την ολότητα και ως εκ τούτου αποτελεί σημαντικό στοιχείο του Κράτους Δικαίου (BVerfG RR 93, 232· BGH RR 93, 131)· τούτο μπορεί να έχει επίδραση λ.χ. στην τήρηση των προθεσμιών των ενδίκων μέσων προς διασφάλιση του δεδικασμένου. Ευθέως, έχει σημασία στην πολιτική δίκη η εφαρμογή των δικαιικών κανόνων κατά την έννοια και το σκοπό της διάταξης (Rosenberg/Schwab ZPR 10. Auf. par. 9). Δεν αρκεί ο γενικός προσανατολισμός προς το γενικότερο «σκοπό της δίκης», αλλά προέχει ο άμεσα επιδιωκόμενος από την ερμηνευόμενη διάταξη ειδικότερος δικονομικός σκοπός (Κονδύλης Το δεδικασμένο Β έκδ. σ. 2).

12. Κενά δικαίου δυσχερώς μπορεί να απαντηθούν στο χώρο του δικονομικού δικαίου. Σε τέτοιες οριακές περιπτ., ο δικαστής δεν μπορεί να αρνηθεί απονομή δικαιοσύνης, αλλά θα πρέπει να προβεί σε πλήρωση του κενού με την άντληση δικαίου, αφού το ίδιο του Σύνταγμα δεν επιτρέπει άρνηση δικαίου. Ο δικαστής, μπορεί να πορισθεί διάταξη με την αναλογία δικαίου, εφόσον το αρρυθμιστο ζήτημα είναι όμοιο με κείνο που ευθέως ρυθμίζει ο νόμος (BGH 105, 143). Η χρησιμοποίηση της μεθόδου της αναλογίας νόμου προϋποθέτει, αφενός μεν την ύπαρξη ακούσιου κενού ως προς τη νομοθετική ρύθμιση μίας συγκεκριμένης βιοτικής σχέσεως, δηλ. την κατάλειψη αυτής αρρυθμιστής, αφετέρου δε, την ομοιότητα της εν λόγω βιοτικής σχέσεως, κατά τα ουσιαστικά σημεία της, με άλλη νομοθετικώς ρυθμισμένη. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει κενό που να απαιτεί συμπλήρωση με αναλογία, δηλαδή με προσφυγή σε έναν άλλο κανόνα δικαίου, όταν ο νομοθέτης άφησε μία περίπτωση αρρυθμιστή είτε διότι δεν τον ενδιέφερε η ρύθμισή της είτε, κατά μείζονα λόγο, διότι δεν επιθυμούσε να τη ρυθμίσει (ΑΠ 206/11 ΤΝΠ ΔΣΑ). Περαιτέρω, η **λογική ερμηνεία** των κανόνων δικαίου είναι συνηθισμένη στην πράξη. Το εξ αντιδιαστολής επιχείρημα (argumentum e

contrario) πάντως συνιστά επισφαλές ερμηνευτικό εγχείρημα και οδηγεί πολλές φορές σε εσφαλμένες αποφάνσεις. Εξ άλλου, η επίκληση νομολογιακών προηγούμενων ή της «επικρατούσας γνώμης», μπορεί να αποτελεί σύνηθες μέσο ενίσχυσης της νομικής επιχειρηματολογίας της απόφασης, πλην όμως δεν αποτελεί παραδεδομένο ερμηνευτικό μέσο, όπως στις Χώρες του αγγλοσαξωνικού δικαίου (common law). Γίνεται δεκτό ότι διατάξεις του ΚΠολΔ που εισάγουν εξαιρετικό δίκαιο, πρέπει να ερμηνεύονται στενά (ΑΠ 1425/05 ΕΛΔ 2006.135).

13. Ιδιαίτερα επηρεάζει σήμερα στην ερμηνεία του δικονομικού δικαίου και η **νομολογία του ΕΔΔΑ**, η οποία επιβάλλει μια ερμηνευτική προσέγγιση των δικονομικών κανόνων πιο ουσιαστική και όχι τυπολατρική, πολλές μάλιστα φορές θεωρεί ότι οι εν λόγω κανόνες αντίκεινται στο άρθρ. 6 της ΕΣΔΑ και καλούν τα δικαστήριά μας να μην τους εφαρμόσουν, ως αντικείμενους σε υπέρτερου κανόνες δικαίου (βλ. ιδίως αποφάσεις παρατιθέμενες στην ανααιρετική διαδικασία, άρθρ. 559). Άξιο προσοχής είναι και το καλούμενο «ερμηνευτικό δεδικασμένο», με την έννοια ότι η ερμηνεία που δίνει το ΕΔΔΑ στη Σύμβαση «ενσωματώνεται» στις διατάξεις της (βλ. αναλυτ. άρθρ. 321 αρ. 21 επ.).

14. ΣΤ. Η αξίωση παροχής έννομης προστασίας. Γενικά. Στηρίζεται στις υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις του Συντ 20 παρ. 1 και ΕΣΔΑ 6 παρ. 1 και νομιμοποιεί τον κοινών να διεκδικήσει το δικαίωμα έναντι της Πολιτείας να του εξασφαλίζει την, μέσω των δικαστικών του οργάνων, επίλυση κάθε διαφοράς του με το Κράτος και τους άλλους κοινωνούς. Το Κράτος πρέπει να διαθέτει τον κατάλληλο δικαστικό μηχανισμό απονομής δικαιοσύνης και να διασφαλίζει την ανεμπόδιστη προσδρομή του κάθε ενός σ' αυτή.

15. Η δικαστική προστασία πρέπει να είναι: **α) Καθολική**, δηλ. να παρέχεται γενικά για κάθε δικαίωμα που αναγνωρίζει το ουσιαστικό δίκαιο, σε κάθε πρόσωπο, ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας, θρησκείας, χρώματος, ιθαγένειας, φρονημάτων, θρησκείας κ.λπ., καθώς και στα νομικά πρόσωπα ή οντότητες. **β) Πλήρης**, δηλ. να εκτείνεται στη διάγνωση του δικαιώματος, την προσωρινή του προστασία και την υλοποίηση της σχετικής απόφασης μέσω της αναγκαστικής εκτέλεσης. **γ) Έγκαιρη**, δηλ. να παρέχεται εντός εύλογου χρόνου. **δ) Αποτελεσματική**, δηλ. να διασφαλίζεται μέσω αυτής, όχι μόνο η απρόσκοπτη και σε ορθολογικές βάσεις εξέλιξη της διαδικασίας, αλλά και η διαμόρφωσή της σε περιβάλλον κατάλληλο να αποκαλύψει την ύπαρξη του προσβληθέντος δικαιώματος (βλ. περί τούτων αναλυτ. Νίκα ΠολΔικ Ι σ. 21 επ.· Νίκα ΕγγΠολΔικ 2016 σ. 12 επ.).

16. Ζ. Η έννομη σχέση της δίκης. Το σύνολο των εννόμων σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ των υποκειμένων της διαδικασίας, συγκροτεί την έννομη σχέση της δίκης. Υποκείμενα της δίκης είναι οι διάδικοι (βλ. άρθρ. 62). Στη δίκη αναπτύσσεται μια τριγωνική σχέση μεταξύ των διαδίκων και του δικαστηρίου.

17. Ο σκοπός της δίκης. Ο Goldschmidt (der Prozess als Rechtslage S. 151) θεωρεί ότι σκοπός της δίκης είναι το δεδικασμένο. Γίνεται δεκτό ότι το δικονομικό δίκαιο έχει το ίδιο ως σκοπό την πραγμάτωση του ουσιαστικού δικαίου (Κεραμεύς ΝοΒ 2003.830· Κονδύλης Το δεδικασμένο Β έκδ. σ. 3 ό. κ.ά. παραπ.). Κατ' άλλους, σκοπός της δίκης είναι πραγμάτωση του εξ αντικείμενου δικαίου, είτε η προστασία των ιδιωτικών δικαιωμάτων και κατ' άλλους, παράλληλα, και η διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης. Κατά την ορθότερη άποψη, την οποία υιοθετεί και ο Κονδύλης (Το δεδικασμένο, ό. ανωτ. σ. 10 με περαιτ. παραπ.), σκοπός της πολιτικής δίκης είναι, αφενός μεν η προστασία του ιδιωτικού δικαιώματος, αφετέρου δε η τήρηση ή και η αποκατάσταση της κοινωνικής ειρήνης. Η ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης και η ασφάλεια δικαίου γενικά δεν αποτελούν αυτοσκοπούς της δίκης, αλλά μέσα για την επίτευξη των τελικών της σκοπών που προαναφέρθηκαν.

18. Οι διαδικαστικές προϋποθέσεις της δίκης. Ο νόμος εξαρτά την έκδοση απόφασης από την πλήρωση σειράς προϋποθέσεων που ερευνώνται από το δικαστήριο πριν από την ουσία της υπόθεσης. Αυτές, αφορούν είτε στο δικαστήριο (δικαιοδοσία, αρμοδιότητα, βλ. άρθρ. 1-51), είτε στους διαδίκους (ύπαρξη αυτών, ικανότητα διαδίκου, ικανότητα δικαστικής παράστασης, νομιμότητα εκπροσώπησης, βλ. άρθρ. 62 επ.), είτε στο αντικείμενο της δίκης (το γώγιμο της αξίωσης, έλλειψη εκκρεμοδικίας και δεδικασμένου, έννομο συμφέρον, βλ. άρθρ. 68, 71, 215, 216, 222, 321 επ.). Το νομότυπο της άσκησης της αγωγής δεν αποτελεί διαδικαστική προϋπόθεση της δίκης, αλλά προϋπόθεση της διαδικαστικής αυτής πράξης. «Ειδικές» διαδικαστικές προϋποθέσεις αξιώνει ο νόμος

Γενική εισαγωγή

σε ορισμένες περιπτώσεις. (βλ. λ.χ. άρθρ. 34, 268 για την ανταγωγή, 69 για την προκαθεστηκυία δικαστική προστασία κ.λπ.). Περί όλων τούτων, βλ. Rosenberg/Schwab ZPO 10η έκδ. 464.

19. Οι διαδικαστικές προϋποθέσεις ερευνώνται και αυτεπαγγέλτως (βλ. άρθρ. 73) και πρέπει να υπάρχουν και κατά το χρόνο της συζήτησης μετά την οποία εκδίδεται η οριστική απόφαση (βλ. άρθρ. 73), άλλως η αίτηση δικαστικής προστασίας απορρίπτεται ως απαράδεκτη (εκτός αν ο νόμος ορίζει άλλες συνέπειες, όπως παραπομπή στο αρμόδιο κ.λπ.), χωρίς έλεγχο της ουσίας. Οι διαδικαστικές προϋποθέσεις, κατά την κρατούσα άποψη, ερευνώνται πρώτα, και εφόσον το δικαστήριο κρίνει ότι συντρέχουν, τότε μόνο ερευνά το νόμο και ουσία βάσιμο της αγωγής και δεν μπορεί να τη δεχθεί ή να την απορρίψει, αν προηγουμένως δεν διαπιστώσει την ύπαρξη των θετικών και την έλλειψη των αρνητικών διαδικαστικών προϋποθέσεων (Rosenberg/Schwab ZPO 10η έκδ. παρ. 96 V 6 και παρ. 133 I 2c· Κονδύλης Το δεδικοσμένο β έκδ. σ. 338· Νίκας Το έννομο συμφέρον σ. 124· ΑΠ 1223/03 ΕΛΔ 2004.412· βλ. όμως Rimmelspacher Zur Prüfung von Amtswegen in ZP σ. 94). Η κρατούσα αυτή άποψη φαίνεται ορθή, αφού διατηρεί αλώβητη την συνοχή του δικονομικού δόγματος· έτσι, αν το δικαστήριο άφησε αδιευκρίνιστο, αν συντρέχουν ή όχι οι διαδικαστικές προϋποθέσεις (αμφιβάλλει δηλ.) και αποφανθεί ότι «σε κάθε περίπτ. η αγωγή είναι αναπόδεικτη» και την απορρίψει ως κατ' ουσίαν αβάσιμη, η απόφασή του αυτή είναι ανίσχυρη και δεν παράγει δεδικοσμένο (Κονδύλης ό. ανωτ.).

20. Αν λοιπόν η αγωγή, ανταγωγή, παρέμβαση κ.λπ. απορρίφθηκε για έλλειψη κάποιας διαδικαστικής προϋπόθεσης, αλλά και κατ' ουσίαν συγχρόνως με κύρια ή επάλληλη αιτιολογία, ισχύει μόνο η απόρριψη για έλλειψη διαδικαστικής προϋπόθεσης, η οποία ορίζει και μόνη την έκταση του δεδικοσμένου της απόφασης (Κονδύλης ό. ανωτ.: ΑΠ 1223/03 ΕΛΔ 2004.412· 703/92 EEN 1993.531). Πρόβλημα αποτελεί, αν το δικαστήριο απέρριψε αγωγή, ως «προφανώς αβάσιμη», παρά την έλλειψη κάποιας διαδικαστικής προϋπόθεσης, λ.χ. της αρμοδιότητας. Υποστηρίζεται η άποψη ότι στην περίπτωση αυτή ορθώς έπραξε, διότι τούτο επιβάλλει η αρχή της οικονομίας της δίκης (Rimmelspacher Zur Prüfung von Amtswegen in ZP· Μπέης ΠολΔικ άρθρ. 267 σ. 1140· ΑΠ 79/54 ΝοΒ 1954.485). Το γράμμα του νόμου επιβάλλει σε κάθε περίπτ. αναρμοδιότητας την παραπομπή στο αρμόδιο (Νίκας ΠολΔικ I σ. 281). Δικαιοοικονομικές όμως ανάγκες επιτάσσουν, επί προφανώς νομικά αβάσιμης αγωγής την απόρριψή της και όχι την παραπομπή στο αρμόδιο (σχετ. ΠΠΘεσ 21819/87 Αρμ 1998.208· ΜΠΠειρ 2121/00 ΔΕΕ 2000.1238)· καθ' ημάς τούτο μπορεί να ισχύσει μόνο επί κατά τόπο αναρμοδιότητας και καθ' ύλη αρμοδιότητας κατώτερου δικαστηρίου και όχι όταν η διαφορά υπάγεται στην καθ' ύλη αρμοδιότητα ανώτερου δικαστηρίου, στο οποίο ο νομοθέτης, λόγω της σπουδαιότητάς της ή της ιδιαιτερότητάς της ανέθεσε την εκδίκαση της διαφοράς.

21. Ούτε ως προς η σειρά ελέγχου των διαδικαστικών προϋποθέσεων υπάρχει ομοφωνία (βλ. προηγ. παραπομπές). Το δογματικά ορθό είναι να ερευνώνται, μετά φυσικά το νομότυπο της άσκησης της αγωγής, πρώτα αυτές που αφορούν το δικαστήριο, μετά αυτές που αναφέρονται στους διαδίκους και τέλος αυτές που αναφέρονται στο αντικείμενο της διαφοράς. Παρόλα αυτά, υποστηρίζεται ότι η οικονομία της δίκης επιβάλλει να ερευνείται πρώτα η διαδικαστική προϋπόθεση που, στη συγκεκριμένη υπόθεση, άγει σε άμεση έκδοση οριστικής απόφασης (Rimmelspacher Zur Prüfung von Amtswegen in ZP σ. 94· αντιθ. ορθότερα ότι πάντα προηγείται η έρευνα της αρμοδιότητας: ΠΠΘεσ 1602/01 ΕΛΔ 2002.847). Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η απόδειξη της συνδρομής των διαδικαστικών προϋποθέσεων γίνεται με ελεύθερη απόδειξη, το βάρος δε απόδειξης φέρει ο ενάγων (βλ. άρθρ. 8· Μπέης ΠολΔικ άρθρ. 73 σ. 398· ΑΠ 147/06 ΝοΒ 2006.1322· 1016/05 ΕΛΔ 2005.1088). Ο εναγόμενος βαρύνεται μόνο με την απόδειξη της εκκρεμοδικίας και του δεδικοσμένου (Μπέης ό. ανωτ.).

22. Τα διαδικαστικά κωλύματα της δίκης. Διαφέρουν από τις διαδικαστικές προϋποθέσεις (βλ. ανωτ. αρ. 18 επ.). Έχουν ταχθεί προς το συμφέρον του διαδίκου και δεν λαμβάνονται υπόψη αυτεπαγγέλτως, αλλά πρέπει να προταθούν από εκείνον. Προβλέπονται στο άρθρ. 263 και αποκαλούνται και δικονομικές ενστάσεις (βλ. αναλυτ. εκεί).

23. Η. Το αντικείμενο της δίκης. Για το αντικείμενο της αγωγής, βλ. άρθρ. 216. Για το αντικείμενο του δεδικοσμένου, βλ. άρθρ. 322 I. Διάφορες απόψεις έχουν διατυπωθεί για τον προσδιορισμό της έννοιας του αντικείμενου της δίκης. Πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα: Το αντικείμενο της δίκης περιορίζεται μόνο στα επικαλούμενα για τη θεμελίωσή του πραγματικά περιστατικά ή καταλαμβάνει

και τα πραγματικά περιστατικά που πληρούν το πραγματικό των λοιπών σχετικών διατάξεων και αν ναι, σε ποια έκταση και με ποια νομική κατασκευή; Η σημασία του προσδιορισμού είναι μεγάλη ιδίως για την οριοθέτηση της «εκκρεμοδικίας», του «ουσιαστικού δεδικασμένου», της «μεταβολής της ιστορικής βάσης της αγωγής» και της «αντικειμενικής σώρευσης αγωγών».

24. α) Κατά μια άποψη, το αντικείμενο της δίκης οριοθετείται με βάση **ουσιαστικά κριτήρια**. Κατ' αυτήν, αν από μια και την ίδια ιστορική αιτία μπορούν να θεμελιωθούν διαφορετικές αξιώσεις, στηριζόμενες σε διαφορετικούς νομικούς κανόνες, λ.χ. όταν από το ίδιο βιοτικό συμβάν ανακύπτει τόσο δικαιοπρακτική, όσο και αδικοπρακτική ευθύνη (λ.χ. καταστροφή ρουχισμού στο καθαριστήριο, όπου δόθηκαν για καθαρισμό), η βιοτική σχέση διασπάται σε δικονομικό διαφορισμό (σώρευση). Η άποψη αυτή πρέπει να θεωρηθεί η κρατούσα (Μπαλής ΓενΑρχ παρ. 139· Μητσόπουλος Δ 1970.14· Κονδύλης Το Δεδικασμένο Β έκδ. σ. 298· ΟΛΑΠ 967/73 ΝοΒ 1974.505). Ο ΚΠολΔ (άρθρ. 216) ακολουθεί αυτή τη θεωρία του «συγκεκριμένου ουσιαστικού προσδιορισμού του αντικείμενου της δίκης, υπό την εξελιγμένη μορφή της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου», σε αντίθεση με την επικρατούσα στο γερμανικό δίκαιο «βελτιωμένη θεωρία της εξατομίκευσης» (βλ. περί τούτων, Νίκα ΠολΔικ Ι σ. 429 επ., ό. κ.ά. παραπ.). Επί συρροής αξιώσεων, κατά την εν λόγω κρατούσα θεωρία που ακολουθεί ο ΚΠολΔ, ως αντικείμενο της δίκης θεωρείται μόνο η επικαλούμενη με την αγωγή, την ανταγωγή κ.λπ. αξίωση και όχι και οι λοιπές μη ασκηθείσες. Το δικαστήριο, παρόλο που έχει την ευχέρεια και υποχρέωση υπαγωγής των επικληθέντων περιστατικών στον προσήκοντα κανόνα, εμποδίζεται από την αρχή της διάθεσης (βλ. άρθρ. 108) να παραβιάσει το δικαίωμα του διαδίκου να επιλέγει ποια από τις συρρέουσες αξιώσεις επιθυμεί να ασκήσει.

25. β) Κατ' άλλη άποψη, το αντικείμενο της δίκης οριοθετείται με βάση **δικονομικά κριτήρια**. Κατ' αυτήν, άλλο προσδιορίζεται «ισότιμα» τόσο από την ιστορική βάση όσο και από το αίτημα της αγωγής, δηλ. αντιλαμβάνεται το αντικείμενο της δίκης «σφαιρικά». Πρόκειται, κατά τη θεωρία αυτή, για άλλο αντικείμενο μόνον όταν άγεται επί δικαστηρίου διαφορετικό αίτημα ή γίνεται επίκληση άλλης ιστορικής βάσης. Άλλη απόκλιση της άποψης αυτής παρέχει προέχουσα σημασία στο αίτημα της αγωγής (βλ. περί τούτων Κονδύλης Το Δεδικασμένο β έκδ. σ. 298· Νίκα ΠολΔικ Ι σ. 427 επ.). Εδώ πρέπει να αναφερθούν και οι αποφ. του ΔΕΚ που, εν όψει κρίσης του περί «εκκρεμοδικίας», θεώρησε ότι «ταυτίζονται αντικειμενικά» οι δίκες που έχουν ως αντικείμενο την ακύρωση της σύμβασης ή μια και την εκπλήρωση της σύμβασης ή άλλη (απόφ. Gubisch της 8.12.87) ή οι δίκες που έχουν ως αντικείμενο την αναγνώριση ανυπαρξίας ευθύνης ή μία και καταψήφισης αποζημίωσης ή άλλη (απόφ. Tatry της 6.12.94). Η λύση αυτή είναι σύμφωνη και με τις συνέπειες απόφασης του δικαστηρίου επί προδικαστικού ζητήματος (άρθρ. 331· βλ. και Νίκα ΕγχΠολΔικ 2016 σ. 224).

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Εισαγωγικό σημείωμα στα άρθρ. 1-207

1. Α. Γενικά. Από το παρόν Πρώτο Βιβλίο του ΚΠολΔ, με το άρθρ. 1 του ν. 4335/2015 **καταργήθηκε** η διάταξη του άρθρ. 147 παρ. 3 και **αντικαταστάθηκαν** οι διατάξεις των άρθρ. 14 στοιχ. γ, 16, 17, 47, 58 παρ. 1, 79 παρ. 1, 89, 91 παρ. 1, 94 παρ. 1 και 2, 115, 117 παρ. 1, 118, 119 παρ. 1 και 4, 126 παρ. 1, 128 παρ. 1, 143 παρ. 1, 147 παρ. 2, 148, 190 παρ. 2, 192, 200, 204, 205 και 207 παρ. 2. **Για την εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στο χώρο της Δικαιοσύνης εκδόθηκαν δύο π.δ/τα:**
2. Το π.δ. 25/2012 «Ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων, χορήγηση πιστοποιητικών και λοιπών εγγράφων από τα Δικαστήρια της χώρας», του οποίου οι διατάξεις έχουν ως εξής:

Άρθρο 1. Προϋποθέσεις. Η καθιέρωση της ηλεκτρονικής κατάθεσης δικογράφων έχει ως στόχους την αποφόρτιση των υπηρεσιών των δικαστηρίων, την απλοποίηση και ενοποίηση των διαδικασιών κατάθεσης δικογράφων και πληρωμής των προβλεπόμενων πόρων και τη διευκόλυνση των δικηγόρων κατά την παροχή των υπηρεσιών τους στους εντολείς τους.

Οι αρχές και προϋποθέσεις, στις οποίες βασίζεται η ηλεκτρονική κατάθεση είναι οι ακόλουθες:

α. Ενιαίο σύστημα ηλεκτρονικής κατάθεσης σε όλα τα πολιτικά δικαστήρια και τους δικηγορικούς συλλόγους της χώρας.

β. Για την ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφου απαιτείται η χρήση προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής.

γ. Κατά την ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφου θα διασφαλίζεται η διαφάνεια, ο έλεγχος της ορθότητας της διαδικασίας, η αξιοπιστία κάθε επί μέρους ενέργειας και η εξατομικευμένη ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων φυσικών προσώπων και φορέων.

δ. Διασφαλίζεται η συνέχεια της παρεχόμενης υπηρεσίας μέσω της δυνατότητας παρακολούθησης της πορείας της υπόθεσης μέχρι τη δημοσίευση της απόφασης και την άσκηση ενδίκων μέσων.

ε. Οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες κατάθεσης υποστηρίζονται τεχνικά από τους εμπλεκόμενους φορείς.

Άρθρο 2. Διαδικασία ηλεκτρονικής κατάθεσης. 1. Ο δικηγόρος για την εκκίνηση της διαδικασίας της ηλεκτρονικής κατάθεσης δικογράφου εισάγει τον αριθμό Μητρώου του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου, μέσω του οποίου ταυτοποιούνται και εμφανίζονται αυτόματα τα υπόλοιπα προσωπικά στοιχεία του, μεταξύ των οποίων ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.) και ο Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (Α.Μ.Κ.Α). Στη συνέχεια λαμβάνουν χώρα οι ενέργειες που περιγράφονται στην παράγραφο 2.

α. Καταχωρίζει τα στοιχεία του εντολέα του, το είδος της διαδικασίας και τον αριθμό των αντιγράφων που επιθυμεί να του χορηγηθούν και πραγματοποιεί την ηλεκτρονική πληρωμή, για την έκδοση του γραμματίου προκαταβολής του αρμοδίου Δικηγορικού Συλλόγου και των προβλεπόμενων ενσήμων και παραβόλων υπέρ του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α), του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ) και του Δημοσίου, μετά δε τη δέσμευση των αντίστοιχων ποσών από τον τραπεζικό λογαριασμό του απευθύνεται στο αρμόδιο Δικαστήριο.

β. Επιλέγει το είδος του δικογράφου και το αντικείμενο της διαφοράς από τους αντίστοιχους πίνακες και στη συνέχεια επιλέγει ημερομηνία δικασίμου και αριθμό πινακίου και συμπληρώνει τα στοιχεία των διαδίκων, σύμφωνα με τους όρους που καθορίζει ο Κανονισμός του Δικαστηρίου και ο Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων (ν. 1756/1988 ΦΕΚ Α' 35/26.2.1988).

γ. Συμπληρώνει τα προαιρετικά πεδία όποτε είναι αναγκαίο κατά περίπτωση.

δ. Μετά την ολοκλήρωση της καταχώρισης όλων των αναγκαίων στοιχείων, επισυνάπτει το σώμα του δικογράφου, που φέρει την προηγμένη ηλεκτρονική του υπογραφή, και το αποστέλλει.

ε. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την αποστολή απάντησης από τη γραμματεία του δικαστηρίου, η οποία συνοδεύεται από τα αντίγραφα με την έκθεση κατάθεσης, που φέρει ημερομηνία, ώρα κατάθεσης και προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή. Χρόνος κατάθεσης θεωρείται η ημέρα και ώρα της κατά το προηγούμενο εδάφιο αποστολής απάντησης με αντίγραφο της έκθεσης κατάθεσης. Το ηλεκτρονικό δικόγραφο με την έκθεση κατάθεσης αναρτάται ταυτόχρονα στη σελίδα κατάθεσης της ιστοσελίδας του δικαστηρίου, σε σημείο, στο οποίο διαθέτει ασφαλή πρόσβαση μόνον ο καταθέσας δικηγόρος.

στ. Το εκτύπωμα του δικογράφου και της έκθεσης κατάθεσης, που αποστέλλονται από το δικαστήριο στον δικηγόρο και φέρουν προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, λογίζονται ως επίσημο αντίγραφο.

Άρθρο 3. Αρμοδιότητες Δικηγορικών Συλλόγων. Ο αρμόδιος Δικηγορικός Σύλλογος στο πλαίσιο της διαγραφόμενης στο άρθρο 2 διαδικασίας:

α. Ταυτοποιεί τον δικηγόρο και ελέγχει εάν έχει, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, το δικαίωμα να καταθέσει το συγκεκριμένο δικόγραφο, διαπιστώνει την έλλειψη ασυμβίβαστου ή άλλου κωλύματος ή πειθαρχικής κύρωσης και επιτρέπει στο δικηγόρο να συνεχίσει τη διαδικασία της κατάθεσης.

β. Υποστηρίζει τεχνικά τις συναλλαγές για την έκδοση του γραμματίου προκαταβολής και την ηλεκτρονική πληρωμή των προβλεπόμενων ενσήμων και παραβόλων υπέρ του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α), του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ) και Δημοσίου.

γ. Διενεργεί την ηλεκτρονική είσπραξη των αντίστοιχων ποσών και τον διαφανή και ακριβή επιμερισμό και απόδοσή τους στους δικαιούχους φορείς.

δ. Διαβιβάζει τα απαιτούμενα νομιμοποιητικά στοιχεία στο αρμόδιο Δικαστήριο ώστε να επιτραπεί στον πιστοποιούμενο δικηγόρο να ολοκληρώσει την ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφου.

Άρθρο 4. Αρμοδιότητες Δικαστηρίων. Το αρμόδιο για την ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφου Δικαστήριο:

α. Υποδέχεται από το ενιαίο σύστημα των Δικηγορικών Συλλόγων όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες που διασφαλίζουν την εγκυρότητα της επιχειρούμενης κατάθεσης.

β. Υποδέχεται το συνημμένο δικόγραφο.

- γ. Ελέγχει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή.
- δ. Επιτρέπει την επιλογή δικασίμου και αριθμού πινακίου.
- ε. Αποστέλλει τα αντίγραφα που ζητήθηκαν μαζί με την έκθεση κατάθεσης, η οποία φέρει ημερομηνία, ώρα κατάθεσης και προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή.
- στ. Ενημερώνει το ενιαίο σύστημα των Δικηγορικών Συλλόγων για την κατάθεση του δικογράφου.

Άρθρο 5. Χορήγηση πιστοποιητικών.

1. Τα Δικαστήρια μπορούν να χορηγούν σε ψηφιακή μορφή κάθε είδους πιστοποιητικά, βεβαιώσεις ή άλλα έγγραφα κατόπιν αιτήσεων δικηγόρων.
2. Ο δικηγόρος καταχωρεί τα αναγκαία στοιχεία για την ταυτοποίησή του, όπως αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 2, πραγματοποιεί την ηλεκτρονική πληρωμή των προβλεπόμενων πόρων για τη σήμανση της αίτησης και του ζητούμενου εγγράφου, όπως προβλέπεται στην περίπτωση α της παραγράφου 2 του άρθρου 2, επισυνάπτει την αίτηση που φέρει προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή και την αποστέλλει στο αρμόδιο δικαστήριο.
3. Το Δικαστήριο αποστέλλει στο δικηγόρο το αιτηθέν έγγραφο σε ψηφιακή μορφή με προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή. Το εκτύπωμα του πιστοποιητικού, που αποστέλλεται από το δικαστήριο στο δικηγόρο και φέρει προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, λογίζεται ως επίσημο αντίγραφο.
4. Αίτηση για τη χορήγηση των πιο πάνω εγγράφων μπορεί να απευθύνει προς στα Δικαστήρια σε ηλεκτρονική μορφή κάθε πολίτης, χωρίς να προβεί σε ηλεκτρονική πληρωμή της προβλεπόμενης σήμανσης. Το αιτηθέν έγγραφο χορηγείται σε έντυπη μορφή και κατά την παραλαβή από τον αιτούντα επικοινωνία η σήμανση των προβλεπόμενων πόρων στην αίτηση και το αιτηθέν έγγραφο.

Άρθρο 6. Αυτόματα ενημέρωση. Εάν προκληθεί τεχνικό σφάλμα κατά τη ροή της ηλεκτρονικής κατάθεσης δικογράφου, το σύστημα ενημερώνει αυτόματα το δικηγόρο ότι δεν είναι αποδεκτή η ολοκλήρωση της διαδικασίας και πρέπει να την επιχειρήσει εκ νέου, αν το επιθυμεί.

Άρθρο 7. Τήρηση ηλεκτρονικού αρχείου. Τα Δικαστήρια και οι Εισαγγελίες τηρούν ηλεκτρονικό αρχείο των δικογράφων που κατατίθενται, των εκθέσεων κατάθεσης και κάθε άλλου συναφούς ηλεκτρονικού εγγράφου που σχετίζεται με την κάθε υπόθεση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 42 του ν. 3659/2008. Η αναζήτηση των πληροφοριών από το ηλεκτρονικό αρχείο πραγματοποιείται κατά βάση με τη χρήση αλφαβητικού ευρετηρίου των διαδίκων και αριθμητικού ευρετηρίου των αριθμών κατάθεσης. Τα τηρούμενα ηλεκτρονικά αρχεία πρέπει να πληρούν τους όρους και προϋποθέσεις ασφαλείας και να εγγυώνται ιδίως την ακεραιότητα, αυθεντικότητα, εμπιστευτικότητα, και την ποιότητα των εγγράφων, καθώς και των δεδομένων και πληροφοριών που περιέχονται σε αυτά.

3. Το π.δ. 150/2013 «Ηλεκτρονική κατάθεση προτάσεων και σχετικών εγγράφων (αποδεικτικών μέσων και διαδικαστικών εγγράφων) ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων», του οποίου οι διατάξεις έχουν ως εξής:

Άρθρο: 1. Αρχές – Προϋποθέσεις. Η ηλεκτρονική κατάθεση των προτάσεων και των σχετικών εγγράφων (αποδεικτικών μέσων και διαδικαστικών εγγράφων) στοχεύει στην επιτάχυνση και διευκόλυνση της διαδικασίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, στην αποσυμφόρηση των υπηρεσιών τους, στην απλοποίηση και ενοποίηση των διαδικασιών κατάθεσης προτάσεων και σχετικών εγγράφων αλλά και πληρωμής των προβλεπόμενων πόρων, καθώς και στη διευκόλυνση των δικηγόρων κατά την παροχή των υπηρεσιών τους στους εντολείς τους. Οι αρχές και προϋποθέσεις στις οποίες βασίζεται η ηλεκτρονική κατάθεση είναι οι ακόλουθες:

- α. Καθιέρωση ενιαίου συστήματος ηλεκτρονικής κατάθεσης σε όλα τα πολιτικά δικαστήρια και τους δικηγορικούς συλλόγους της χώρας.
- β. Χρήση προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής.
- γ. Διασφάλιση της διαφάνειας, του ελέγχου της ορθότητας της διαδικασίας, της αξιοπιστίας κάθε επί μέρους ενέργειας και της εξατομικευμένης ενημέρωσης όλων των εμπλεκόμενων φυσικών προσώπων και φορέων.δ. Διασφάλιση της συνέχειας της παρεχόμενης υπηρεσίας, με την παροχή της δυνατότητας παρακολούθησης της πορείας της υπόθεσης μέχρι τη δημοσίευση της απόφασης και την άσκηση ενδίκων μέσων.
- ε. Τεχνική υποστήριξη από τους εμπλεκόμενους φορείς των ηλεκτρονικών υπηρεσιών κατάθεσης.

Άρθρο: 2. Διαδικασία ηλεκτρονικής κατάθεσης. 1. Ο δικηγόρος για την εκκίνηση της διαδικασίας της ηλεκτρονικής κατάθεσης των προτάσεων και των σχετικών εγγράφων (αποδεικτικών μέσων και διαδικαστικών εγγράφων) εισάγει στο Ενιαίο Πληροφοριακό Σύστημα Δικηγορικών Συλλόγων το

ΒΙΒΛΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Εισαγωγικό σημείωμα στα άρθρ. 591-681Δ

1. Το παρόν κεφάλαιο καθιερώνει ειδικές διαδικασίες για ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων. Ως «ειδική διαδικασία» μπορεί να ορισθεί εκείνη η μορφή δίκης, η οποία διαμορφώνεται κατ' απόκλιση της τακτικής διαδικασίας, περί της οποίας τα άρθρ. 1-590. Κριτήρια του νομοθέτη κατά τη θέσπιση των ειδικών διαδικασιών είναι το αντικείμενο της κάθε δίκης που κατά την άποψή του ενείχε ιδιαιτερότητες που επέβαλαν διαφορετική διαδικαστική μεταχείριση από τις υποθέσεις της τακτικής διαδικασίας.

2. Ορισμένες από τις ειδικές διαδικασίες είναι αποκλειστικές, όπως λ.χ. οι οικογενειακές διαφορές κ.λπ., ενώ άλλες είναι προαιρετικές και μπορεί ο διάδικος να προσφύγει στη συνήθη διαδικασία, όπως λ.χ. οι διαταγές πληρωμής. Ειδικές διαδικασίες δεν αποτελούν και οι «ειδικές διατάξεις» για ορισμένες υποθέσεις της τακτικής διαδικασίας, όπως των μικροδιαφορών (άρθρ. 466 επ.), της λογοδοσίας (άρθρ. 473 επ.) ή της διανομής (άρθρ. 478 επ.). Εκφεύγει της διάθεσης των διαδίκων η δυνατότητα συνομολόγησης δικονομικής σύμβασης, με την οποία επιλέγουν κάποια ειδική διαδικασία, η οποία κατά νόμο δεν εφαρμόζεται στη διαφορά τους (Σινανιώτης Ειδικές διαδικασίες 2008 σ. 10· Πατεράκης Δ 1991.28).

3. **Οι ειδικές διαδικασίες υπό τη μεταρρύθμιση του ν. 4335/2015.** Με το άρθρο τέταρτο άρθρ. 1 του ν. 4335/2015 εισάγονται σαρωτικές αλλαγές στο Τέταρτο Βιβλίο του ΚΠολΔ. Με σκοπό την απλοποίηση του υπάρχοντος συστήματος των ειδικών διαδικασιών και την ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης, οι ειδικές διαδικασίες ενοποιήθηκαν και κατατάχθηκαν συστηματικά σε τρεις ευρύτερες κατηγορίες: α) Στις διαφορές από την οικογένεια, το γάμο και την ελεύθερη συμβίωση (άρθρ. 592-613), β) στις περιουσιακές διαφορές (άρθρ. 614-622B) και γ) στις διαταγές (άρθρ. 623-645). Η ενοποίηση αυτή κρίθηκε από το νέο νομοθέτη επιβεβλημένη, με σκοπό την επιτάχυνση και απλοποίηση των διαδικασιών. Προσωπικά δεν προσδοκούμε κάποιας μορφής «επιτάχυνση» με τη νέα «συστηματική» (όντως) διάρθρωση των ειδικών διαδικασιών, αφού στην ουσία ουδέν αλλάζει! Απλώς στην αρχή οι παράγοντες της διαδικασίας θα «ψάχνονται» να βρουν την αντίστοιχη διάταξη που μέχρι τώρα εφαρμόζαν και θα αναρωτιούνται αν «άλλαξε» κάτι.

4. Κατά το νομοθέτη (βλ. ΑιΕΚθ ν. 4335/2015) είναι πολλοί οι λόγοι που συνηγόρησαν υπέρ της διατήρησης των ειδικών διαδικασιών και στην παρούσα μορφή του ΚΠολΔ, με σημαντικότερους τους ακόλουθους: α) πρωτίστως η επιτυχής μέχρι σήμερα εφαρμογή τους στην πράξη, β) η εξειδίκευση των δικαστών, στην επίλυση των συγκεκριμένων διαφορών, γ) ο ικανοποιητικός ρυθμός εκδίκασης των συγκεκριμένων διαφορών, δ) το γεγονός ότι για το σύνολο περίπου των ειδικών διαδικασιών ισχύει η εξαιρετική, ανεξαρτήτως ποσού, καθ' ύλην αρμοδιότητα των μονομελών δικαστηρίων (άρθρ. 15 για το ειρηνοδικείο και 16, 17 για το μονομελές πρωτοδικείο). Κατάργηση των ειδικών διαδικασιών θα σήμαινε (με εξαίρεση πάντα τη διαταγή πληρωμής και τη διαταγή αποδόσεως μισθίου) ότι θα έπρεπε αυτές να υπαχθούν στο γενικό κανόνα του άρθρ. 14 και να καθιερωθεί και ως προς αυτές η καθ' ύλην αρμοδιότητα του πολυμελούς πρωτοδικείου, επιλογή αντίθετη με την αδήριτη ανάγκη της εξορθολογισμένης επιτάχυνσης της αστικής δίκης.

5. **Τα κύρια χαρακτηριστικά των ειδικών διαδικασιών είναι τα ακόλουθα:** α) Η βασική διαδικαστική φυσιογνωμία όλων των ειδικών διαδικασιών αποτυπώνεται κατά βάση στην εισαγωγική για το τέταρτο κεφάλαιο διάταξη του άρθρ. 591, η οποία παραπέμπει στις διατάξεις του Γενικού Μέρους (όπως και μέχρι σήμερα), όπου αυτές δεν αντιβαίνουν στις ειδικές διατάξεις. β) Κατά τα λοιπά ρυθμίζονται όλα τα διαδικαστικά ζητήματα που αφορούν τις ειδικές διαδικασίες, από την άσκηση της αγωγής, και των παρεπόμενων ή συναφών διαδικαστικών πράξεων, την προθεσμία κλητεύσεως, την υποχρεωτική κατάθεση των προτάσεων, την εισαγωγή της αγωγής για συζήτηση στο ακροατήριο (που είναι επίσης υποχρεωτικά προφορική), την προβολή ισχυρισμών, τη διαδικασία στο ακροατήριο, τις τυχόν συμπληρωματικές αποδείξεις, και το σύνολο των ενδίκων μέσων (τακτικών και έκτακτων).

6. γ) Η άσκηση της αγωγής διαφοροποιείται έναντι της τακτικής διαδικασίας. Στην τακτική διαδικασία η αγωγή πρέπει να επιδοθεί, ανάλογα, εντός 30 ή 60 ημερών από την κατάθεσή της, διότι διαφορετικά θεωρείται μη ασκηθείσα, επειδή η διεξαγωγή της δίκης είναι κατά βάση γραπτή και οι διάδικοι προβάλλουν στην τακτική διαδικασία τους ισχυρισμούς τους και προσκομίζουν τα αποδεικτικά τους μέσα, μέσα σε συγκεκριμένη προθεσμία από την άσκηση της αγωγής (βλ. άρθρ. 237 και 238). Τέτοια ανάγκη δεν συνέτρεχε για τις ειδικές διαδικασίες. Η αγωγή ασκείται βέβαια και σε αυτές με κατάθεση και επίδοση, ως σύνθετη διαδικαστική πράξη (βλ. και άρθρ. 215), αλλά επειδή η υπόθεση εκδικάζεται σε μία και μόνο προφορική συζήτηση, ο χρόνος επίδοσης αυτής και κατά συνέπεια και ο ανωτ. χρόνος κλήτευσης των 30 ή 60 ημερών ορίζεται με σημείο αναφοράς τη συζήτηση της υπόθεσης. Επίσης, οι προθεσμίες ορίζονται ενιαία για όλες τις ειδικές διαδικασίες, αντί των ποικίλων προθεσμιών της προϊσχ. ρύθμισης. Επίσης καταργήθηκαν οι διατάξεις που προέβλεπαν μη εγγραφή ορισμένων υποθέσεων στο πινάκιο.

7. Καταβλήθηκε και στις ειδικές διαδικασίες κάθε προσπάθεια να αποφευχθεί η παρέλκυση της δίκης, ιδίως επειδή οι παρεμβάσεις, προσεπικήσεις κ.λπ. ασκούνται υποχρεωτικά 10 μέρες πριν τη συζήτηση, αλλά υπάρχει ειδικότερη ρύθμιση της προθεσμίας για την παρέμβαση που ασκείται από τρίτο λόγω προσεπίκλησης ή ανακοίνωσης δίκης. Γενικά, θεωρήθηκε ως νομοτεχνικά άρτια και διαδικαστικά ασφαλής η ρύθμιση όλων των θεμάτων, από τον πρώτο βαθμό και σε όλα τα επόμενα διαδικαστικά στάδια, σε μία κεντρική διάταξη.

8. Διατηρήθηκαν αμετάβλητες οι ρυθμίσεις του προϊσχ. δικαίου που καθιέρωναν εξαιρετικές βάσεις δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων στις οικογενειακές διαφορές (πρώην άρθρ. 601, 612, 622 που η ρύθμισή τους μεταφέρθηκε στα άρθρ. 601 και 605). Οι εν λόγω δωσιδικίες διατηρούνται και πάλι ως συντρέχουσες (βλ. άρθρ. 601 και 605). Στο άρθρ. 623 αποσαφηνίζεται πλέον η δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων στην έκδοση διαταγής πληρωμής. Ως προς την καθ' ύλη αρμοδιότητα η νέα ρύθμιση δεν διαλαμβάνει ειδικές διατάξεις, αλλά εφαρμόζονται και εδώ οι κοινές διατάξεις (άρθρ. 12 επ.)· ειδικοί κανόνες ισχύουν μόνο στις διαταγές και ανακοπές (βλ. άρθρ. 622B, 625, 632, 638). Ως προς την τοπική αρμοδιότητα διατηρήθηκαν οι ειδικές δωσιδικίες σε δίκες πατρότητας, εργατικές, αμοιβές, διαταγή πληρωμής (βλ. νέα άρθρ. 608, 621, 622 A, 632 παρ. 1 α).

9. **Μεταβατικό δίκαιο.** Κατά τη μεταβατικού δικαίου διάταξη του άρθρου ένατου παρ. 2 ν. 4335/2015: «Οι (νέες) διατάξεις για και τις ειδικές διαδικασίες εφαρμόζονται για τα κατατιθέμενα μετά την 1.1.2016 και αγωγές». Είναι πρόδηλο ότι εδώ σκοπεύεται η διατήρηση της ενότητας της διαδικασίας που κινήθηκε πριν από την 1.1.2016, η οποία θα συνεχιστεί με το παλιό δίκαιο μέχρι το τέλος της πρωτοβάθμιας δίκης (Αρβανιτάκης ΕΠΠολΔικ 2016.425· βλ. όμως Μαρκουλάκη ΕΕργΔ 2016.635· Πίκουλα ΔΕΝ 2016.209· Χατζηγιάννου ΝοΒ 2015.2259· Γιαννόπουλο ΕΠΠολΔικ 2015.453).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Γενικές διατάξεις

(Εφαρμοζόμενες διατάξεις)

Άρθρο 591

1. Τα άρθρα 1 έως 590 εφαρμόζονται και στις ειδικές διαδικασίες, εκτός αν αντι-βαίνουν προς τις ειδικές διατάξεις των διαδικασιών αυτών. Αν στις ειδικές αυτές διατάξεις δεν ορίζεται διαφορετικά:

α) Η προθεσμία για την κλήτευση των διαδίκων είναι τριάντα (30) ημέρες και, αν ο διάδικος που καλείται ή κάποιος από τους ομοδίκους διαμένει στο εξωτερικό ή είναι άγνωστης διαμονής, εξήντα (60) ημέρες πριν από τη συζήτηση.

β) Η παρέμβαση, η προσεπίκληση και η ανακοίνωση ασκούνται, με ποινή α-παραδέκτου, με δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, στο οποίο εκκρεμεί η δίκη και επιδίδεται στους διαδίκους τουλάχιστον δέκα (10) ημέρες πριν από τη συζήτηση, η οποία ορίζεται υποχρεωτικά κατά την ημερομηνία συζήτησης της κύριας υπόθεσης. Παρέμβαση

μετά από προσεπίκληση ή ανακοίνωση κατατίθεται και επιδίδεται στους διαδίκους, τουλάχιστον πέντε (5) ημέρες πριν από τη συζήτηση.

γ) Οι προτάσεις κατατίθενται το αργότερο κατά τη συζήτηση.

δ) Τα περιεχόμενα στις προτάσεις μέσα επίθεσης και άμυνας προτείνονται συ-νοπτικώς και προφορικά και καταχωρίζονται στα πρακτικά συζητήσεως, δια-φορετικά είναι απαράδεκτα.

ε) Οι διάδικοι το αργότερο κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο προσάγουν όλα τα αποδεικτικά τους μέσα.

στ) Οι διάδικοι μπορούν έως τη δωδέκατη ώρα της τρίτης εργάσιμης ημέρας από τη συζήτηση να καταθέσουν προσθήκη στις προτάσεις τους, με την οποία αξιολογούνται οι αποδείξεις, προτείνονται ισχυρισμοί και προσκομίζονται ένορκες βεβαιώσεις, έγγραφα και γνωμοδοτήσεις κατά το άρθρο 390 μόνο για την αντίκρουση ισχυρισμών που προτάθηκαν.

ζ) Ανταγωγή, αντέφεση και πρόσθετοι λόγοι έφεσης και αναψηλάφησης ασκούνται με ποινή απαραδέκτου με δικόγραφο, που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, στο οποίο απευθύνονται και επιδίδεται στον αντίδικο τουλάχιστον οκτώ (8) ημέρες πριν από τη συζήτηση, η οποία ορίζεται υποχρεωτικά κατά την ημερομηνία συζήτησης της κύριας υπόθεσης.

2. Ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων η συζήτηση είναι προφορική.

3. Το δικαστήριο ζητεί τις αναγκαίες πληροφορίες και διασαφήσεις από τους διαδίκους ή τους εκπροσώπους τους και τους εξετάζει κατά την κρίση του σύμφωνα με τα άρθρα 415 επ.

4. Το δικαστήριο, αν είναι αναγκαίο, διατάσσει αυτοψία ή πραγματογνωμοσύνη με προφορική ανακοίνωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά. Στην ανακοίνωση αυτή προσδιορίζονται ο τόπος, ο χρόνος, τα ονόματα των πραγματογνωμόνων, το θέμα της πραγματογνωμοσύνης, η προθεσμία για την κατάθεση της γνωμοδότησης των πραγματογνωμόνων, που δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από εξήντα (60) ημέρες, καθώς και κάθε άλλο χρήσιμο στοιχείο.

5. Η οριστική απόφαση εκδίδεται με βάση τα αποδεικτικά μέσα που οι διάδικοι έχουν προσκομίσει και τις αποδείξεις που έχουν διεξαχθεί στο ακροατήριο.

6. Αν η υπόθεση δεν υπάγεται στη διαδικασία κατά την οποία έχει εισαχθεί, το δικαστήριο αποφαίνεται γι' αυτό αυτεπαγγέλτως και διατάζει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία δικάζεται.

7. Κατά την εκδίκαση της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης και της αναψηλάφησης εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την εκδίκαση της υπόθεσης, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση που προσβάλλεται με το ένδικο μέσο. Η αναιρέση εκδικάζεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά στις διατάξεις των άρθρων 591 έως 645.

Τροποποιήσεις, αντικαταστάσεις κ.λπ.: Η παρ. 1 αντικατ. από το άρθρ. 19 ν. 2915/2001, με έναρξη ισχύος την 1.1.2002, κατ' άρθρ. 15 α.ν. 2943/2001· εν συνεχεία αντικατ. με άρθρο τέταρτο άρθρ. 1 ν. 4335/2015.

Συγγραφές, μελέτες, διατριβές κ.λπ.: Απαλαγάκη, Οι ειδικές διαδικασίες, Πρακτ. Συν. ΕΕΔ 2003· ίδια, Συστηματική παρουσίαση των βασικών τροποποιήσεων του ΚΠολΔ από το Ν 4335/2015 (2016)· Γιαννόπουλος, Οι ειδικές διαδικασίες του ΚΠολΔ μετά το ν. 4335/2015· Ευστρατιάδης, Διαδικασία εργατικών διαφορών – Μισθωτική. Ομοιότητες – διαφορές, Αρμ – Επιστ. Επετ., 2005.177· Κράνης, Αποκλίσεις των ειδικών διαδικασιών έναντι της τακτικής καθώς και αναμεταξύ τους, ΕΛΔ 2006.357· Μακρίδου, Οι ειδικές διαδικασίες μετά το Ν 2915/2001· Μούζουρα, Οι γενικές διατάξεις των ειδικών διαδικασιών-Οι διαφορές από την οικογένεια, το γάμο και την ελεύθερη συμβίωση-Περιορισιακές διαφορές, ΕΛΔ 2016.78· Μπέης, Τα όρια της παραδεκτής επίκλησης και προσκομίδης ένορκης βεβαίωσης κατά το άρθρο 591 παρ. 1 εδ. δ' ΠολΔ (γνωμ.) Δ 2008.136· Οικονόμου, Οι ειδικές διαδικασίες κατά τον ΚΠολΔ, ΕΛΔ 2016.34· Ποδηματά, Οι τροποποιήσεις του ΚΠολΔ στα ένδικα μέσα, στις ειδικές διαδικασίες και στο γενικό μέρος της αναγκαστικής εκτέλεσεως, ΕΠΠολΔικ 2015.266· Σεβαστιδής, Οι ειδικές διαδικασίες στο νέο ΚΠολΔ (ν. 4335/2015), ΕΛΔ 2016.73· Σινανιώτης, Ειδικές διαδικασίες, έκδ. γ (2008)· Τσόγιας, Ειδικές διαδικασίες μετά το Ν 4335/2015 κ.λπ., Συμπόσιο Νίκα (2016) σ. 87· βλ. και υπό το άρθρ. 614.

Ι. Γενικά

1. Βλ. και εισαγ. σημ. άρθρ. 591-645. Το παρόν άρθρο αντικατ. με το άρθρο τέταρτο άρθρ. 1 ν. 4335/2015.

ΙΙ. Εφαρμογή κανόνων της τακτικής διαδικασίας στις ειδικές διαδικασίες

2. Τα άρθρ. 1-590 εφαρμόζονται και στις ειδικές διαδικασίες, εκτός αν αντιβαίνουν προς τις ειδι-

κές διατάξεις των διαδικασιών αυτών. Ειδικές διατάξεις περί της άσκησης αγωγής δεν περιέχονται στα άρθρ. 591 επ. Συνεπώς, εφαρμόζεται το άρθρ. 215 παρ. 1 (βλ. εκεί αναλυτ.). Περαιτέρω, καταργήθηκε η ευχέρεια προφορικής άσκησης αγωγής στο ειρηνοδικείο, καθώς και η δυνατότητα προφορικής αίτησης για έκδοση διαταγής πληρωμής. Όμως, η ειδική δομή των διατάξεων των ειδικών διαδικασιών δεν επιτρέπει την εφαρμογή και του άρθρ. 215 παρ. 2 για την επίδοση της αγωγής εντός 30 ημερών από την κατάθεσή της, ούτε δε και των άρθρ. 237 και 238, τα οποία τίθενται εκποδών από τις ειδικότερες ρυθμίσεις των ειδικών διαδικασιών (βλ. Γιαννόπουλο ΕπΠολΔικ 2015.463). Για τον προσδιορισμό δικασίμου εφαρμόζεται το άρθρ. 226 παρ. 3 α ελλείψει ειδικής πρόβλεψης εδώ. Όλες οι υποθέσεις των ειδικών διαδικασιών εγγράφονται σε πινάκιο (άρθρ. 226 Απαλαγάκη ΕρμΚΠολΔ 2016 άρθρ. 591 σ. 1580). Κρίθηκε ότι εφαρμόζεται το άρθρ. 245 (ΕφΘεσ 1995/03 Αρμ 2005.235). Είναι αμφίβολο, αν στις ειδικές διαδικασίες εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις περί μικροδιαφορών (βλ. άρθρ. 591 αρ. 21). Για το παραδεκτό των αποδεικτικών μέσων και την ελεύθερη εκτίμηση αυτών, καθώς και για τα αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου, βλ. άρθρ. 340 αναλυτ. (στο οποίο παραπέμπει η παρούσα διάταξη). Για την έφεση, αν η αξία του αντικειμένου της υπόθεσης της ειδικής διαδικασίας δεν υπερβαίνει το ποσό της μικροδιαφοράς, βλ. και άρθρ. 512 αρ. 3.

III. Εφαρμογή κανόνων κατ' απόκλιση της τακτικής διαδικασίας

Αν στις ειδικές διατάξεις της κάθε ειδικής διαδικασίας δεν ορίζεται διαφορετικά, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:

3. Α. Προθεσμία κλήτευσης των διαδίκων (παρ. 1 α). Η προθεσμία για την κλήτευση των διαδίκων είναι 30 ημέρες και, αν ο διάδικος που καλείται ή κάποιος από τους ομοδίκους διαμένει στο εξωτερικό ή είναι άγνωστος διαμονής, 60 ημέρες πριν από τη συζήτηση (καταργήθηκαν οι σύντομες προθεσμίες των προϊσχ. άρθρ. 639 και 648). Η προθεσμία αυτή ισχύει, ανεξάρτητα του ποιο πρόσωπο επισπεύδει τη συζήτηση. Για τον υπολογισμό των εν λόγω προθεσμιών ως προπαρασκευαστικών, βλ. άρθρ. 144 αρ. 6. Το ίδιο πλέον ισχύει και για την κλήτευση προς συζήτηση ενδίκου μέσου (βλ. άρθρ. 524 αρ. 4 σχετ. προϊσχ. ΑΠ 44/05 ΕΛΔ 2005.806).

4. Β. Παρέμβαση, προσεπίκληση, ανακοίνωση δίκης (παρ. 1 β). Η παρέμβαση, η προσεπίκληση και η ανακοίνωση στις ειδικές διαδικασίες ασκούνται πλέον, με ποινή απαραδέκτου, με δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, στο οποίο εκκρεμεί η δίκη και επιδίδεται στους διαδίκους τουλάχιστον 10 ημέρες πριν από τη συζήτηση, η οποία ορίζεται υποχρεωτικά στην ίδια ημερομηνία συζήτησης της κύριας υπόθεσης. Παρέμβαση μετά από προσεπίκληση ή ανακοίνωση κατατίθεται και επιδίδεται στους διαδίκους, τουλάχιστον 5 ημέρες πριν από τη συζήτηση. Αν η παρέμβαση κ.λπ. αφορά σε δίκη που κινήθηκε με αγωγή που είχε ασκηθεί πριν από την 1.1.2016, ισχύει ο τύπος του προϊσχύσαντος δικαίου· έτσι, η πρόσθετη παρέμβαση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο για τις εν λόγω παλιές υποθέσεις ασκείται και προφορικά στην εργατική διαδικασία, ενώ στο εφετείο και Αρειο Πάγο μόνο με κατάθεση δικογράφου στη γραμματεία του δικαστηρίου στο οποίο απευθύνεται και με επίδοση αντιγράφου του δικογράφου αυτής στους διαδίκους (βλ. ΑΠ 1467/11 ΤΝΠ ΔΣΑ). Πάντως, προφορική ανάπτυξη της παρέμβασης, προσεπίκλησης ή ανακοίνωσης δεν απαιτείται (Απαλαγάκη ΕρμΚΠολΔ 2016 άρθρ. 591 σ. 1579).

5. Γ. Προφορική συζήτηση κ.λπ., μάρτυρες, αυτοψία, πραγμ/σύνη (παρ. 2-4). Η εμμάρτυρη απόδειξη έχει μεγαλύτερη δικονομική βαρύτητα και η αμεσότητα διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο, αφού λόγω της ειδικής φύσης των επιμέρους διαδικασιών, παραμένει σε ισχύ η προφορική διαδικασία. Έτσι, ορίζεται ότι στις ειδικές διαδικασίες η συζήτηση στα πρωτοβάθμια δικαστήρια είναι πάντα προφορική και είναι δυνατή η εξέταση μαρτύρων (άρθρ. 393 επ.) ή των διαδίκων (βλ. άρθρ. 415 επ.), αλλά και η από το δικαστήριο αξίωση παροχής πληροφοριών και διασαφήσεων (βλ. άρθρ. 236). Μπορεί επίσης να διαταχθεί αυτοψία ή πραγμ/μοσύνη με προφορική ανακοίνωση που καταχωρείται στα πρακτικά, η οποία διεξάγεται το πολύ εντός 60 ημερών· η προθεσμία αυτή είναι ενδεικτική και η παραβίασή της δεν επάγεται ακυρότητα. Τούτο στο προϊσχ. δίκαιο γινόταν μέσω της επανάληψης της συζητήσεως του άρθρ. 254, το οποίο καθ' ημάς παρέχει και στο ισχύον δίκαιο την προσηκουσα διέξοδο. Στο εφετείο (και όχι στον πρώτο βαθμό) οι διάδικοι μπορούν να παραστούν και με δήλωση (άρθρ. 242 παρ. 2), εκτός από την περίπτωση της ερημοδικίας διαδίκου στον

πρώτο βαθμό (βλ. άρθρ. 528). **Αναβολή** επιτρέπεται στις ειδικές διαδικασίες (άρθρ. 241· Απαλαγάνη ΕρμΚΠολΔ 2016 άρθρ. 591 σ. 1579). Ως «συζήτηση» θεωρείται αυτή κατά την οποία πράγματι έλαβε χώρα αυτή, και όχι εκείνη στην οποία διατάχθηκε αναβολή ή επανάληψη της συζήτησης ή έγινε ματαίωση (Απαλαγάνη ό. ανωτ.).

6. Δ. Κατάθεση προτάσεων και προσθήκη (παρ. 1 γ και στ). Στις ειδικές διαδικασίες η κατάθεση προτάσεων είναι πλέον υποχρεωτική (δηλ. για τις αγωγές που ασκήθηκαν μετά την 1.1.2016, όχι όμως για τις προηγουμένως ασκηθείσες, όπου δεν υπήρχε τέτοια αξίωση του νομοθέτη: ΑΠ 523/13 ΤΝΠ ΔΣΑ). Για τις νέες αγωγές πρέπει ο διάδικος να καταθέσει προτάσεις χωρίς εξαιρέσεις (βλ. άρθρ. 115), τόσο στον πρώτο, όσο και στο δεύτερο βαθμό, άλλως δικάζεται ερήμην (ΜΠΚαλ 110/16 ΕΠΠολΔικ 2016.437). Οι προτάσεις κατατίθενται το αργότερο κατά τη συζήτηση της υπόθεσης. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων πρέπει να προτείνονται με τις προτάσεις που κατατίθενται νομίμως (βλ. άρθρ. 237, για τις προτάσεις στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και 524 παρ. 1 και 2 για το εφετείο) και όχι με την προσθήκη των προτάσεων, εκτός αν προτείνονται σε αντίκρουση ισχυρισμών του αντιδίκου.

7. Οι διάδικοι μπορούν έως τη 12η ώρα της τρίτης εργάσιμης ημέρας από τη συζήτηση να καταθέσουν προσθήκη στις προτάσεις τους, με την οποία αξιολογούνται οι αποδείξεις, προτείνονται ισχυρισμοί και προσκομίζονται ένορκες βεβαιώσεις, έγγραφα και γνωμοδοτήσεις του άρθρ. 390 μόνο προς αντίκρουση ισχυρισμών που προτάθηκαν κατά τη συζήτηση. Η πρόταση ισχυρισμών με την προσθήκη, προϋποθέτει ότι ο διάδικος τους είχε προτείνει στο ακροατήριο και είχαν καταχωρηθεί στα πρακτικά (βλ. αμέσως κατωτ. αρ. 10· ΑΠ 941/09 ΝοΒ 2009.2179). Η ΜΠΑΘ 221/09 (ΝοΒ 2009.101) αντιμετωπίζει ζητήματα από τη δυνατότητα σύντμησης της προθεσμίας προσθήκης στις εργατικές διαφορές.

8. Κατά ρητή παραπομπή του παρόντος άρθρου στα άρθρ. 1-590, συνεπώς και στις σχετ. διατάξεις του άρθρ. 237 (πρβλ. αναλυτ. εκεί): **α)** Εκπρόθεσμες προτάσεις και προσθήκες δεν λαμβάνονται υπόψη. **β)** Η κατάθεση γίνεται στον αρμόδιο υπάλληλο της γραμματείας, που βεβαιώνει με επιστημείωση τη χρονολογία της κατάθεσης των προτάσεων και των αντικρούσεων. Κάθε διάδικος δικαιούται να πάρει ατελώς με δική του δαπάνη αντίγραφα των προτάσεων και των αντικρούσεων των αντιδίκων του και των εγγράφων που έχουν προσκομίσει. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να ασκηθεί και από το δικηγόρο που υπογράφει την αγωγή, την παρέμβαση ή τις προτάσεις ή από τρίτο πρόσωπο εξουσιοδοτημένο από τον δικηγόρο αυτό.

9. γ) Το αντίγραφο της αγωγής που οφείλει να προσκομίσει ο ενάγων, οι προτάσεις και τα αποδεικτικά και διαδικαστικά έγγραφα αποτελούν τη δικογραφία. **δ)** Μετά την περάτωση της δίκης οι διάδικοι οφείλουν να αναλάβουν όλα τα σχετικά έγγραφά τους. Ο γραμματέας βεβαιώνει στις προτάσεις κάθε διαδίκου ότι ανέλαβε τα έγγραφά του. Αν υπάρχει σπουδαίος λόγος, ο δικαστής επιτρέπει στο διάδικο να αναλάβει ορισμένο έγγραφο και πριν από την περάτωση της δίκης. Αν το έγγραφο αυτό είναι αναγκαίο, η ανάληψη επιτρέπεται μόνο αφού κατατεθεί επικυρωμένο αντίγραφο. Οι προτάσεις παραμένουν στο αρχείο του δικαστηρίου. **ε)** Το δικαστήριο, ύστερα από αίτηση των διαδίκων ή αυτεπαγγέλτως, μπορεί να αποφασίσει την εξέταση μαρτύρων, πραγματογνωμόνων και διαδίκων χωρίς αυτοί να παρίστανται στην αίθουσα συνεδρίασής του, η δε σχετική απόφαση του δικαστηρίου δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα. Η εξέταση μεταδίδεται ταυτοχρόνως με ήχο και εικόνα στην αίθουσα συνεδρίασης του δικαστηρίου και στον τόπο εξέτασης των μαρτύρων, πραγμ/μόνων και διαδίκων. Η εξέταση αυτή, η οποία θεωρείται ότι διεξάγεται ενώπιον του δικαστηρίου, έχει την ίδια αποδεικτική ισχύ με την εξέταση στο ακροατήριο.

10. Ε. Τρόπος πρότασης αυτοτελών ισχυρισμών, επίκλησης και εκτίμησης των αποδείξεων (παρ. 1 δ και ε). Στις ειδικές διαδικασίες, οι αυτοτελείς ισχυρισμοί των διαδίκων πρέπει αφενός να περιέχονται στις προτάσεις και αφετέρου να προτείνονται συνοπτικά και προφορικά, κατά τη συζήτηση, με καταχώρησή τους στα πρακτικά (βλ. άρθρ. 591 παρ. 1 δ), ώστε έτσι να παρέχεται η ευχέρεια στον καθού η ένσταση να αμυνθεί κατά τη διεξαγωγή της δίκης (Πανταζόπουλος ΕΛΔ 2016.659· Δεληκωστόπουλος Ι. ΕΠΠολΔικ 2016.439· Σεβαστίδης ΕΛΔ 2016.14· ΜΠΚαλ 110/16 ΕΠΠολΔικ 2016.437· πρβλ. προϊσχ. ΟΛΑΠ 2/05 ΝοΒ 2005.1052· ΑΠ 1295/10 ΝοΒ 2011.385· 602/10 ΝοΒ 2010.2327, παγ. νμλγ). Υιοθετείται και εδώ το σύστημα του «άνευ επικουρίας δικάζεσθαι» (βλ. αναλυτ. άρθρ. 527). Για την έννοια των μέσων επιθέσεως και άμυνας, δηλ. των αυτοτελών ισχυρισμών, βλ. άρθρ. 527. Εκ

τούτου συνάγεται ότι οι διάδικοι δεν μπορούν στο δικαστήριο του πρώτου βαθμού να παρίστανται «με δήλωση» (βλ. Γιαννόπουλο ΕπΠολΔικ 2015.468), ενώ στην κατ'έφεση συζήτηση η προφορική συζήτηση είναι υποχρεωτική, μόνον όταν η πρωτοβάθμια δίκη είχε διεξαχθεί ερήμην κάποιου διαδίκου (βλ. αναλυτ. άρθρ. 528).

11. Η σημείωση στα πρακτικά πρέπει να προκύπτει ευθέως από το περί των προτάσεων και δηλώσεων τμήμα τους και δεν επιτρέπεται έμμεση συναγωγή της προτάσεως των ισχυρισμών, ούτε από το περιεχόμενο των ακολούθως καταχωρούμενων μαρτυρικών καταθέσεων, ούτε από μόνο το περιεχόμενο των υποβαλλόμενων έγγραφων προτάσεων (πρβλ. ΟΛΑΠ 2/05 ΝοΒ 2005.1052-ΑΠ 98/15, 156, 817/14, 380/13, 298, 1414/12, 190, 221, 1785/11 ΤΝΠ ΔΣΑ- 1275/09 ΝοΒ 2010.893. 128/08 Δ 2008.660). Έτσι, η ένσταση του εναγομένου από την ΑΚ 281 είναι απαράδεκτη, αν περιέχεται μεν στις έγγραφες προτάσεις που κατατέθηκαν στο ακροατήριο, όμως δεν προβλήθηκε και προφορικώς κατά τη συζήτηση με σαφήνεια και πληρότητα (ΟΛΑΠ 2/05 ό. ανωτ.). Είχε κριθεί ότι είναι παραδεκτοί οι ισχυρισμοί που περιέχονται στις προτάσεις που κατατίθενται στο ακροατήριο κατά την προφορική συζήτηση της υπόθεσης, με σαφή έκθεση των γεγονότων που τους θεμελιώνουν και προτείνονται και προφορικά, έστω και με παραπομπή στις προτάσεις, διότι και στην περίπτ. αυτή είναι δυνατή η εξέτασή τους στο ακροατήριο (ΑΠ 175/09, 112/03 ΤΝΠ ΔΣΑ). Αρκεί η συνοπτική αναφορά στα πρακτικά, όπως λ.χ. «επικουρικώς, απασχολούμενος ο ενάγων σε ατομικές επιχειρήσεις ως ελεύθερος επαγγελματίας, προτείνουμε σε συμψηφισμό τα ποσά που ωφελήθηκε», ενώ στις κατατεθείσες στο ακροατήριο (κατά την συζήτηση) προτάσεις, στις οποίες έγινε παραπομπή με την αυτή δήλωση, αναφερόταν ειδικότερα, προς θεμελίωση αυτής, το κρίσιμο χρονικό διάστημα και τα επί μέρους ποσά και αιτίες (ΑΠ 221/11 ΤΝΠ ΔΣΑ). Για περίπτωση όπου η ένσταση συνυπαιτιότητας προβλήθηκε γυμνή χωρίς περιστατικά στο ακροατήριο και δεν αναπτύσσεται στις προτάσεις βλ. ΑΠ 770/11 ΤΝΠ ΔΣΑ.

12. Με την παραπομπή στις γενικές διατάξεις των άρθρ. 1-590 εφαρμόζεται ως προς την εκτίμηση των αποδείξεων και το άρθρ. 340, κατά το οποίο το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τα αποδεικτικά μέσα που πληρούν τους όρους του νόμου, αλλά και αυτά που δεν πληρούν τους όρους του νόμου κ.λπ. Συνεπώς, ισχύον πλέον και στις ειδικές διαδικασίες οι περιορισμοί των άρθρ. 393 και 394, παρόλο που το προϊσχ. σύστημα ήταν περισσότερο λειτουργικό στην ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας (βλ. Πανταζόπουλο ΕπΠολΔ 2016.271). Βλ. αναλυτ. άρθρ. 340.

13. Ως συζήτηση, κατά την οποία πρέπει υποχρεωτικά να προβληθούν οι αυτοτελείς ισχυρισμοί, δεν θεωρείται εκείνη κατά την οποία αναβλήθηκε η εκδίκαση της υπόθεσης, αλλά η μετά την αναβολή συζήτηση, οπότε και αρχίζει η εκδίκαση της υπόθεσης με αναφορά των διαδίκων στις προτάσεις τους, δικαιούμενων μάλιστα και σε προφορική ανάπτυξη αυτών (πρβλ. ΑΠ 1563/00 ΕΛΔ 2001.1280· σχετ. Απαλαγιάκη ΕρμΚΠολΔ 2016 άρθρ. 591 σ. 1579). Οι αυτοτελείς ισχυρισμοί δεν μπορούν να προβληθούν στην τυχόν μετ' απόδειξη συζήτηση (λ.χ. μετά τη διεξαγωγή πραγμ/σύνης), εκτός αν υπάρχουν οι προϋποθέσεις του άρθρ. 527 (βλ. εκεί αναλυτ.) ή αν η δίκη στον πρώτο βαθμό είχε διεξαχθεί ερήμην του ενός διαδίκου (βλ. άρθρ. 528).

14. Στο εφετείο η ένσταση μπορεί να προβληθεί για πρώτη φορά, μόνο αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρ. 527 (βλ. εκεί αναλυτ.)· είναι συνεπώς απαράδεκτη η προβολή ένστασης ότι ο ενάγων δεν εκπλήρωνε τις συμβατικές του υποχρεώσεις ή εκπλήρωνε αυτές πλημμελώς, κακόβουλα, δηλ. με αποκλειστικό σκοπό να εξαναγκάσει τον ενάγοντα να τον απολύσει, προκειμένου αυτός να εισπράξει την αποζημίωση, αν στα πρακτικά του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου καταχωρήθηκε μόνο η φράση «πρόβαλε ένσταση συντέλεσης του ενάγοντα στην απόλυση, όπως η ένσταση αυτή αναλύεται ειδικότερα στις επί της έδρας κατατεθείσες προτάσεις» και στις τελευταίες δεν γίνεται επίκληση ότι η οποιαδήποτε συμπεριφορά του αναιρεσίβλητου, σχετ. με την πλημμελή άσκηση των καθηκόντων του, οφείλεται στην πρόθεσή του να εξαναγκάσει την αναιρεσείουσα να προβεί στην απόλυση του· με την προσθήκη δε των προτάσεων μετά τη συζήτηση στο ακροατήριο συμπλήρωσε απαραδέκτως το ισχυρισμό (ΑΠ 2259/09 ΝοΒ 2010.1466). Αν παρά ταύτα ληφθεί υπόψη ισχυρισμός που δεν είχε αναπτυχθεί προφορικά, ιδρύεται ο αναιρετικός λόγος από το άρθρ. 559 αριθ. 14 (ΑΠ 415/11 ΤΝΠ ΔΣΑ· φρονούμε ότι ιδρύεται και ο λόγος του αριθ. 8).

15. Οι διάδικοι πρέπει μαζί με τις προτάσεις τους, το αργότερο κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, να καταθέσουν, προαποδεικτικώς, και όλα τα αποδεικτικά και διαδικαστικά έγγραφα που

επικαλούνται και προσκομίζουν με τις προτάσεις τους μετά τη συζήτηση και μέσα στην προθεσμία των αντικρούσεων μπορούν να προσκομισθούν ένορκες βεβαιώσεις, έγγραφα και γνωμοδοτήσεις μόνο για την αντίκρουση ισχυρισμών που προτάθηκαν παραδεκτώσ για πρώτη φορά κατά τη συζήτηση· όχι συνεπώς νέα ένορκη βεβαίωση, χωρίς να βεβαιώνεται ότι αυτή δόθηκε προς αντίκρουση για πρώτη φορά προταθέντων κατά τη συζήτηση ισχυρισμών (ΑΠ 543/14 ΤΝΠ ΔΣΑ). Στον παρόντα χρονικό περιορισμό υπάγονται όχι μόνο τα μέσα απόδειξης, αλλά και αυτά της ανταπόδειξης του διαδίκου. Οι ένορκες βεβαιώσεις υπόκεινται και εδώ πλέον στις γενικές διατάξεις των άρθρ. 421-424, ως προς τους τύπους, αλλά και τον αριθμό, αφού δεν υπάρχει χωριστή ρύθμιση στις ειδικές διαδικασίες (Γιαννόπουλος ΕπΠολΔικ 2015.466, 469). Δεν μπορεί όμως νέα αποδεικτικά μέσα, όπως ένορκες βεβαιώσεις κ.λπ. να προσκομιστούν μετά τη συζήτηση και μέσα στην προθεσμία των αντικρούσεων προς αντίκρουση όχι ισχυρισμών, αλλά άλλων αποδεικτικών μέσων του αντιδίκου (Γιαννόπουλος ό. ανωτ. σ. 469).

16. Η προσκόμιση εγγράφων και η επίκληση ισχυρισμών στο δεύτερο βαθμό μπορεί να γίνει μόνο κατά τον τρόπο του άρθρ. 240 (βλ. εκεί αναλυτ.). Πρέπει δηλ. να αναφέρεται ειδικά ο ισχυρισμός και πώς προτάθηκε, καθώς και ο τρόπος επίκλησης των αποδείξεων στον πρώτο βαθμό και δεν αρκεί η «ενσωμάτωση» των προτάσεων ή των πρακτικών της πρωτοβάθμιας δίκης. Το γεγονός ότι η υπόθεση εισήχθη στο μονομελές πρωτοδικείο κατά τη τακτική διαδικασία δεν διαφοροποιεί τα πράγματα, καθόσον ο εναγόμενος-ενιστάμενος όφειλε να τηρήσει την διαδικασία των μισθωτικών διαφορών για το παραδεκτό των προβληθέντων ισχυρισμών-ενστάσεων του (ΑΠ 732/12 ΤΝΠ ΔΣΑ).

17. ΣΤ. Ανταγωγή, αντέφεση και πρόσθετοι λόγοι έφεσης και αναψηλάφησης (παρ. 1 ζ). Υιοθετείται και εδώ η διαδικασία της τακτικής διαδικασίας, κάπως παραλλαγμένη. Ορίζεται ότι ανταγωγή, αντέφεση και πρόσθετοι λόγοι έφεσης και αναψηλάφησης ασκούνται με ποινή απαραδέκτου με δικόγραφο, που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, στο οποίο απευθύνονται και επιδίδεται στον αντίδικο τουλάχιστον 8 ημέρες πριν από τη συζήτησή τους, η οποία ορίζεται υποχρεωτικά κατά την ημερομηνία συζήτησης της κύριας υπόθεσης. Καθιερώνεται για πρώτη φορά η δυνατότητα άσκησης ανταγωγής και στη διαδικασία των πιστωτικών τίτλων (βλ. άρθρ. 622B παρ. 3 αναλυτ.). Κατά μια άποψη δεν απαιτείται προφορική ανάπτυξη της ανταγωγής (Απαλαγάκη ΕρμΚΠολΔ 2016 άρθρ. 591 σ. 1579). Η αντέφεση μετά την 1.1.2016 ασκείται μόνο με δικόγραφο, κατά τα ανωτ. και όχι με τις προτάσεις, έστω και αν η έφεση έχει ασκηθεί πριν από την 1.1.2016 (ΜεφΑθ 644/17 ΝοΒ 2017.1359, ό. ενημ. σημ. Μαρκουλάκη).

18. Ζ. Η ερημοδικία στις ειδικές διαδικασίες. Στο παρόν άρθρο δεν διαλαμβάνεται ειδική διάταξη για την ερημοδικία στις ειδικές διαδικασίες. Στην περίπτ. των οικογενειακών διαφορών το άρθρ. 595 ορίζει ότι η επί ερημοδικίας του διαδίκου η διαδικασία προχωρεί σαν να ήταν όλοι οι διάδικοι παρόντες· επίσης, εξαίρεση υπάρχει και στο άρθρ. 621 παρ. 2 εδάφ. τελευτ. για τις εργατικές διαφορές, όπου εξακολουθεί να ισχύει το σύστημα της μονομερούς συζήτησης (βλ. και Πανταζόπουλο σε ΕπΠολΔικ 2015.271· Γιαννόπουλο ΕπΠολΔικ 2015.470). Κατά τα λοιπά ως προς την ερημοδικία των διαδίκων ισχύουν τα άρθρ. 271 και 272 (βλ. και Πανταζόπουλο σε ΕπΠολΔικ 2015.271· Απαλαγάκη ΕρμΚΠολΔ 2016 άρθρ. 591 σ. 1581).

19. Η. Έκδοση οριστικής απόφασης (παρ. 5). Η οριστική απόφαση εκδίδεται με βάση τα αποδεικτικά μέσα που οι διάδικοι έχουν προσκομίσει και τις αποδείξεις που έχουν διεξαχθεί στο ακροατήριο. Βλ. για την προαπόδειξη και τη διεξαγωγή των αποδείξεων ανωτ. στοιχ. Γ. Η νομοτεχνική διατύπωση της διάταξης δεν είναι ακριβής, αφού δεν κάνει μνεία και στην αυτοψία και πραγμ/μοσύνη που εξ ορισμού προσκομίζονται εκ των υστέρων. Δεν περιλήφθηκαν διατάξεις του προϊσχ. δικαίου που επέβαλαν προσδιορισμό των εργατικών διαφορών σε σύντομη δικάσιμο ή την ταχεία έκδοση απόφασης (βλ. Γιαννόπουλο ΕπΠολΔικ 2015.470).

20. Θ. Αυτεπάγγελτη εκδίκαση κατά την προσήκουσα διαδικασία (παρ. 6). Αν η υπόθεση δεν υπάγεται στη διαδικασία κατά την οποία έχει εισαχθεί, το δικαστήριο αποφαινεται γι' αυτό αυτεπαγγέλτως και διατάζει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τη διαδικασία, σύμφωνα με την οποία δικάζεται κατά το νόμο. Η μη τήρηση της προσήκουσας διαδικασίας αυτή καθεαυτή, δεν συνιστά έλλειψη ιδίας διαδικαστικής προϋπόθεσης. Κατά την άποψή μας, το δικαστήριο, αν διαπιστώσει ότι η υπόθεση

εισήχθη σε μη προσήκουσα διαδικασία, αν μὲν εἶναι τὸ ἴδιο αρμόδιο γιὰ τὴν εκδίκασή της καὶ ἔχει τηρηθεῖ ἡ νόμιμη προδικασία, δικάζει τὸ ἴδιο ἀμέσως, χωρὶς ἄλλη ἐνέργεια, τὴν ὑπόθεση κατὰ τὴν προσήκουσα διαδικασία (ΑΠ 1227/83 ΕΛΔ 1984.362· ΕφΑθ 426/02 ΑρχΝ 2003.716)· ἀν ὅμως εἶναι ἀναρμόδιο ἢ δὲν ἔχει τηρηθεῖ ἡ προδικασία, παραπέμπει στὸ αρμόδιο ἢ διατάσσει τὴν ἀναβολή γιὰ νὰ τηρηθεῖ ἡ νόμιμη προδικασία (σχετ. Σινανιώτης Ειδικές διαδικασίες 2008 σ. 7· βλ. ἄλλως πὼς ΠΠΘεσ 15500/04 ΕΛΔ 2005.289). Ἀν ὅμως ἡ ὑπόθεση ἀνήκει στὴν τακτικὴ διαδικασία καὶ παρά ταῦτα εἰσήχθη σε εἰδική, λόγω τῆς διαφορετικῆς δομῆς τῶν διατάξεων, δὲν παραμένει ἄλλος δρόμος παρά ἡ ἀπόρριψη τῆς αγωγῆς (Απαλαγάκη ΕρμΚΠολΔ 2016 ἀρθρ. 591 σ. 1583)· κατ' ἄλλη ἀπόψη, ἀν ἡ ὑπόθεση ἔχει εἰσαχθεῖ κατὰ τὴν τακτικὴν διαδικασία, τὸ δικαστήριον ἀναβάλλει τὴν ἐκδοσὴν οριστικῆς ἀπόφασης καὶ παραπέμπει τὴν ὑπόθεση στὸ αρμόδιο δικαστήριον, προκειμένου αὐτὴ νὰ εκδικαστεῖ κατὰ τὴν προσήκουσα εἰδικὴν διαδικασία πὺ αὐτὴ ὑπάγεται (ΜΠΤρικ 70/16 ΤΝΠ ΔΣΑ). Γιὰ τὸν ἀναιρετικὸν ἔλεγχον τῆς ἀπόφασης πὺ ἐκδόθηκε κατὰ μὴ προσήκουσα κατὰ νόμον διαδικασία, βλ. ἀναλυτ. ἀρθρ. 559 ἀρ. 351. Ὁρθῶς συνεκδικάζονται κατὰ τὴν διαδικασία τῶν πιστωτικῶν τίτλων ἀνακοπὴ κατὰ διαταγῆς πληρωμῆς καὶ ἀνακοπὴ κατὰ τῆς ἐκτέλεσης (ἀρθρ. 632 καὶ 933· ΜΠρΘεσ 602/16 ΝοΒ 2016.1165). Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ἐνεργεῖ καὶ τὸ δευτεροβάθμιον δικαστήριον, λόγω τοῦ μεταβιβαστικοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐφέσεως (ΕφΘεσ 2492/01 Ἀρμ 2002.67). Ἡ σχετ. ἀπόφαση πὺ διατάσσει τὴν εκδίκαση τῆς ὑπόθεσης κατὰ τὴν προσήκουσα διαδικασία, δὲν εἶναι καθ' ἡμᾶς οριστικὴ καὶ δὲν ὑπόκειται σε ἐφεση ἢ ἀναίρεση, ἐνῶ εἶναι οριστικὴ ἡ ἀπόφαση πὺ διατάσσει τὴν παραπομπὴν στὸ αρμόδιο (βλ. ἀρθρ. 513).

21. Στὸ ἰσχύον δίκαιο (κατὰ τὸ ν. 4335/2015) δὲν περιλήφθηκε διάταξη πὺ νὰ ἀπαγορευεῖ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν εἰδικῶν διατάξεων περὶ μικροδιαφορῶν στὶς εἰδικές διαδικασίες (ἐννοεῖται τῶν περιουσιακῶν διαφορῶν), ὅπως ὀρίζαν τὰ ἀρθρ. 642, 666 παρ. 3 καὶ 681 γ τοῦ προῖσχ. δικαίου, σχετ. μὲ τοὺς πιστωτικὸς τίτλους, ἐργατικὲς διαφορές, αυτοκινητικὲς διαφορές καὶ διαφορές ἀπὸ ἀμοιβές. Κατὰ μίαν ἀπόψη, ἐφαρμόζονται στὶς εἰδικές διαδικασίες (ἐννοεῖται σε περιουσιακὲς διαφορές) οἱ διατάξεις περὶ μικροδιαφορῶν (βλ. Γιαννόπουλον ΕπΠολΔικ 2015.472· ΕἰρΑθ 5294/71 Δ 1972.846. ἀντίθ. ὀρθότερα: Σινανιώτης Ειδικές διαδικασίες 2008 σ. 4· Νίκας ΕγγΠολΔικ 2016 σ. 711).

22. Εφόσον τὸ πρωτοβάθμιον δικαστήριον προέβη στὴν εκδίκαση τῆς προσεπικλήσεως καὶ τῆς σωρευόμενης σ' αὐτὴν παρεμπίπτουσας αγωγῆς ἀποζημίωσης κατὰ τὴν εἰδικὴν διαδικασία τῶν ἐργατικῶν διαφορῶν, ἀντὶ τῆς τακτικῆς ὅπως ἐπρεπε, ἐνόψει τοῦ εἴδους τῆς ὑπόθεσης (διαφορὰ ἀπὸ σύμβαση ἀσφάλισης πὺ δὲν καλύπτεται ἀπὸ τὸ ἀρθρ. 663 καὶ ἤδη ἀρθρ. 614), πρέπει αὐτεπαγγέλτως νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ ἐκκαλούμενη ἀπόφαση κατὰ τὸ κεφάλαιο αὐτὸ καὶ νὰ παραπεμφθεῖ ἡ ὑπόθεση στὸ αρμόδιο δικαστήριον πὺ θὰ τὴν δικάσει κατὰ τὴν τακτικὴν διαδικασία, ἀφοῦ δὲν εἶναι σε κάθε περίπτωση ἐπιτρεπτὴ ἡ συνεκδίκαση αγωγῶν πὺ ὑπάγονται σε διαφορετικὲς διαδικασίες (ΕφΝαυπλ 460/07 ΕπΠολΔ 2008.390).

23. Ἡ εκδίκαση μίαν ὑπόθεσης κατὰ τὴν τακτικὴν διαδικασία ἀντὶ τῆς προσήκουσας εἰδικῆς καὶ γενικῆς ἢ μὴ τήρησης τῆς προσήκουσας διαδικασίας, αὐτὴ καθ'αυτὴ, μὴ συνιστῶσα ἔλλειψη ἰδίαν διαδικαστικῆς προϋπόθεσης, δὲν δημιουργεῖ καμιά ἀκυρότητα ἢ ἀπαράδεκτον, ἐκτὸς ἀν δὲν ἐφαρμόστηκε ἡ εἰδικὴ αὐτὴ δικονομικὸς κανὼνας πὺ ἐπρεπε νὰ ἐφαρμοστεῖ καὶ ὁ ὁποῖος, προδήλως, περιέχει ἢ ἐννοϊκότερες γιὰ τὸν ἐναγόμενον ἢ αὐστηρότερες γιὰ τὸν ἐνάγοντον διατάξεις. Ἐπομένως δὲν ἰδρύεται λόγος ἀναίρεσης (βλ. στὸ ἀρθρ. 559 ἀρ. 351 ἀναλυτ.).

24. I. Διαδικασία εκδίκασης τῶν ἐνδίκων μέσων (παρ. 7). Κατὰ τὴν εκδίκαση τῆς ἀνακοπῆς ἐρημοδικίας, τῆς ἐφέσεως καὶ τῆς ἀναψηλάφησης ἐφαρμόζονται οἱ διατάξεις πὺ ἰσχύουν γιὰ τὴν εκδίκαση τῆς ὑπόθεσης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκδόθηκε ἡ ἀπόφαση πὺ προσβάλλεται μὲ τὸ ἐνδικο μέσον. Ἡ ἀναίρεση εκδικάζεται σύμφωνα μὲ τὶς γενικὲς διατάξεις, ἐκτὸς ἀν προβλέπεται διαφορετικὰ στὶς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 591 ἕως 645.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄**Διαφορές από την οικογένεια, το γάμο και την ελεύθερη συμβίωση****Εισαγωγικό σημείωμα στα άρθρ. 592-613**

- 1. Α. Γενικά.** Με το άρθρ. 1 του ν. 4335/2015 που εισήγαγε τις νέες διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου (βλ. εισαγ. σημ. άρθρ. 591-645), στην πρώτη κατηγορία των οικογενειακών διαφορών υπήχθησαν συστηματικά οι γαμικές διαφορές και οι διαφορές που προκύπτουν από το ν. 3719/2008 για την ελεύθερη συμβίωση (άρθρ. 592 αριθ. 1), οι διαφορές από τις σχέσεις γονέων και τέκνων (άρθρ. 592 αριθ. 2) και οι λοιπές οικογενειακές διαφορές (άρθρ. 592 αριθ. 3). Σύμφωνα με τη νέα διάρθρωση των διατάξεων αυτών, για τις εν λόγω διαφορές προβλέπονται αρχικά κοινές διατάξεις (άρθρ. 593-602) και στη συνέχεια ακολουθούν οι ειδικές διατάξεις (άρθρ. 603-605: γαμικές διαφορές, άρθρα 606- 609: διαφορές από τις σχέσεις γονέων και τέκνων, άρθρ. 610 - 613: λοιπές οικογενειακές διαφορές). Οι διατάξεις αυτές αποδίδουν κατά βάση στην ουσία τους το μέχρι τούδε ισχύον δίκαιο.
- 2. Β. Δικαιοδοσία και αρμοδιότητα.** Τα ζητήματα εξετάζονται στα άρθρ. 3, 18 και 39, καθώς και στο άρθρ. 601.
- 3. Γ. Η νομιμοποίηση των διαδικών και πληρεξουσιότητα.** Απαιτείται για την έγερση των αγωγών ειδική πληρεξουσιότητα προς το δικηγόρο (βλ. άρθρ. 98 στοιχ. α), η οποία πρέπει να αφορά το συγκεκριμένο είδος της αγωγής που θα εγερθεί, λ.χ. αγωγή διαζυγίου ή ακύρωσης γάμου κ.λπ. (σχετ. ΑΠ 1511/01 Δ 2002.363). Πάντως, η ειδική πληρεξουσιότητα που παρέχεται για την έγερση αγωγής διαζυγίου καλύπτει όλους τους λόγους διαζυγίου για κλονισμό της έγγαμης σχέσης. Η πληρεξουσιότητα προς δικηγόρο για απόκρουση της αγωγής, δεν περιλαμβάνει και εξουσία άσκησης ανταγωγής (Σινανιώτης Ειδικές Διαδικασίες 2008 σ. 28· αντίθ. Μπέης άρθρ. 98 παρ. 3 αρ. 1).
- 4. Δ. Μεταβολή της βάσης της αγωγής.** Μετά την κατάργηση του αρχικού άρθρ. 617 που επέτρεπε την μεταβολή της βάσης της αγωγής επί των γαμικών διαφορών, εφαρμόζονται πλέον και εδώ τα άρθρ. 223 και 224 (όπου βλ. αναλυτ.).
- 5. Ε. Κατάργηση ή περάτωση της δίκης.** Στις παρούσες διαφορές είναι δυνατή η παραίτηση από το δικόγραφο της αγωγής ή ανταγωγής ή από το δικαίωμα (άρθρ. 294 και 296), χωρίς μάλιστα εν προκειμένω να έχει έννομη επιρροή η τυχόν αντίθεση του αντιδίκου του παραιτούμενου (Σινανιώτης Ειδικές Διαδικασίες 2008 σ. 43). Για το θάνατο του διαδίκου, βλ. άρθρ. 596. Μετά την άσκηση ενδίκων μέσων κατ' απόφασης επί γαμικής διαφοράς, η παραίτηση από αυτά γίνεται, είτε με δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά, είτε με δικόγραφο που επιδίδεται στον αντίδικο σύζυγο· και για την παραίτηση αυτή απαιτείται ειδική πληρεξουσιότητα του δικηγόρου (ΑΠ 1305/99 ΝοΒ 2000.1560).
- 6. ΣΤ. Ένδικα μέσα.** Στις γαμικές διαφορές εφαρμόζονται, με τις αποκλίσεις των άρθρ. 598 και 599, οι γενικές διατάξεις περί ενδίκων μέσων. Για την ανακοπή ερημοδικίας, βλ. άρθρ. 595. Η έφεση και η αναίρεση ασκείται κατά τις συνήθεις διατάξεις. Ιδιαίτερα πρέπει εδώ να τύχει προσοχής το έννομο συμφέρον (βλ. αναλυτ. άρθρ. 516 και 556). Ο καθένας από τους διαδίκους μπορεί να ζητήσει αυτοτελώς τον προσδιορισμό δικασίμου του ενδίκου μέσου που έχει ασκηθεί και να φέρει αυτό για συζήτηση με κλήση, που επιδίδεται στον αντίδικο του (ΑΠ 134/00 ΕΛΔ 2000.994). Δεν εισάγονται με τον ΚΠολΔικ, όπως αυτός ισχύει μετά το ν. 4335/2015, ειδικές προθεσμίες για την άσκηση της έφεσης ή αναίρεσης, όπως στο προϊσχ. δίκαιο, το οποίο εφαρμόζεται για την έφεση κατ' αποφάσεων που δημοσιεύτηκαν πριν από την 1.1.2016 (βλ. για προϊσχ. ΑΠ 330/24, 1102/12, 1294/11 ΤΝΠ ΔΣΑ)· συνεπώς, ισχύουν και εδώ οι προθεσμίες των άρθρ. 518 και 564 (βλ. εκεί αναλυτ.).

Τίτλος Ι Υπαγόμενες διαφορές

(Διαφορές υπαγόμενες στην ειδική διαδικασία των οικογενειακών διαφορών)

Άρθρο 592

Κατά την ειδική διαδικασία των οικογενειακών διαφορών δικάζονται οι γαμικές διαφορές, οι διαφορές από την ελεύθερη συμβίωση, οι διαφορές από τις σχέσεις γονέων και τέκνων, και οι λοιπές οικογενειακές διαφορές που ορίζονται στην παράγραφο 3 του άρθρου αυτού:

1. Οι γαμικές διαφορές αφορούν: α) το διαζύγιο, β) την ακύρωση γάμου, γ) την αναγνώριση της ύπαρξης ή της ανυπαρξίας γάμου, δ) τις σχέσεις των συζύγων κατά τη διάρκεια του γάμου, οι οποίες πηγάζουν από αυτόν, εκτός από τις υπαγόμενες στην παράγραφο 3 του άρθρου αυτού. Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται και οι διαφορές που προκύπτουν από το ν. 3719/2008 για την ελεύθερη συμβίωση.

2. Οι διαφορές από τις σχέσεις γονέων και τέκνων αφορούν: α) την προσβολή της πατρότητας, β) την προσβολή της μητρότητας, γ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει σχέση γονέα και τέκνου ή γονική μέριμνα, δ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει ή είναι άκυρη η εκούσια αναγνώριση ενός τέκνου χωρίς γάμο των γονέων του ή η εξομοίωσή του με τέκνο γεννημένο σε γάμο λόγω επιγενόμενου γάμου των γονέων του, καθώς και την προσβολή της εκούσιας αναγνώρισης, ε) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει ή είναι άκυρη υιοθεσία ή τη λύση της, στ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει επιτροπεία.

3. Οι λοιπές οικογενειακές διαφορές αφορούν: α) τον καθορισμό, τη μείωση ή την αύξηση της συνεισφοράς του καθενός από τους συζύγους για τις ανάγκες της οικογένειας, της διατροφής που οφείλεται λόγω γάμου, διαζυγίου ή συγγένειας, των δαπανών τοκετού και της διατροφής της άγαμης μητέρας, καθώς και της διατροφής της μητέρας από την κληρονομική μερίδα που έχει επαχθεί στο τέκνο που αυτή κυοφορεί, β) την άσκηση της γονικής μέριμνας αναφορικά με το τέκνο κατά τη διάρκεια του γάμου, και σε περίπτωση διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου ή όταν πρόκειται για τέκνο χωρίς γάμο των γονέων του, τη διαφωνία των γονέων κατά την κοινή άσκηση από αυτούς της γονικής τους μέριμνας, καθώς και την επικοινωνία των γονέων και των λοιπών ανιόντων με το τέκνο, γ) τη ρύθμιση της χρήσης της οικογενειακής στέγης και της κατανομής των κινητών μεταξύ συζύγων, δ) κάθε άλλη περιουσιακού δικαίου διαφορά, που απορρέει από τη σχέση των συζύγων, ή των γονέων και τέκνων.

4. Σε περίπτωση διαζυγίου και κατά την ίδια διαδικασία της παραγράφου 1 μπορεί να ενωθεί ή συνεκδικασθεί η απαίτηση του αναίτιου συζύγου για ηθική βλάβη.

Συγγραφές, μελέτες, διατριβές κ.λπ.: Βλ. υπό το άρθρ. 591.

Ι. Γενικά

1. Βλ. Και Εισαγ. σημ. άρθρ. 592-613. Όπως προεκτέθηκε (βλ. εισαγ. σημ. άρθρ. 591-681Δ), νομοτεχνικά οι ειδικές διαδικασίες, όπως διαμορφώθηκαν με το άρθρο τέταρτο του άρθρ. 1 του ν. 4335/2015, κατανέμονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Η παρούσα πρώτη κατηγορία καλύπτει τις προσωπικές διαφορές από την οικογένεια γενικότερα, δηλ. κατά βάση από το γάμο και τις διαφορές γονέων και τέκνων, αλλά και τις διαφορές από την ελεύθερη συμβίωση (άρθρ. 592 – 613). Προστέθηκε στις διαφορές αυτές το σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης, λόγω της λειτουργικής του προσέγγισης προς το γάμο, ενώ διατηρήθηκε η ελεύθερη εκτίμηση της ομολογίας στις γαμικές διαφορές.

2. Η ιθαγένεια των συζύγων διατηρείται ως επικουρικός σύνδεσμος δικαιοδοσίας, σε αρμονία άλλωστε και με τον Καν ΕΕ 2201/2003, ενώ για την ερμηνευτικά αμφίβολη προϊσχ. διάταξη του άρθρ. 615 (που λαμβάνει εδώ τον αριθ. 607) υιοθετήθηκε η διατύπωση της νομολογίας, ότι δηλ. η υπαίτια άρνηση τεκμαίρει την ύπαρξη βιολογικών στοιχείων, που καθιστούν πιθανή ή σφόδρα πιθανή την πατρότητα ή αντίστοιχα τη μητρότητα.

3. Εφαρμόζονται και εδώ οι διαδικαστικές διατάξεις του άρθρ. 691 (βλ. εκεί αναλυτ.), πλην ειδι-